

HISTÒRIA

LA MONEDA I ELS BANCS DE FIGUERES

Per JOSEP M. BERNILS I MACH

LES PRIMERES MONEDES

Els indígenes que habitaven la comarca de l'Alt Empordà varen tenir els primers tractes comercials i monetaris amb els grecs vinguts a Rhode i a Empúries. Fins aquest moment, el mercadeig entre les tribus tenia un caràcter restringit pràcticament a l'intercanvi de productes agraris. Amb els colonitzadors de Rhode la relació comercial va modificar-se radicalment i es bescanviaven articles primaris dels indígenes amb els manufacturats dels grecs, al mateix temps que s'introduïen cultius desconeguts com la vinya i l'olivera, que van trobar un terreny adobat per a un pròsper desenvolupament. Per una major comoditat d'aquest comerç, els rhodincs els ensenyaren a emprar la moneda, element bàsic i inicial del concepte bancari. "Un dels elements de l'impacte hel·lènic damunt la nostra gent... és que els induïren a adoptar la

*Dracmes
emporitans.*

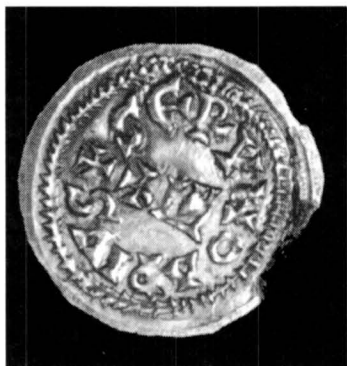
moneda i a fabricar-ne". Els primers intercanvis es realitzaven mitjançant barretes d'argent sense cap marca, a pes. Però fou amb els colonitzadors d'Empúries quan van aparèixer les primeres monedes. "Eren de plata, molt irregulars i de pesos disparells, semblant quarts, vuitens i setzenes de dracma"⁽¹⁾. Aquestes foren les primeres monedes encunyades de què es té constància a l'àrea gironina i corresponen a la primera meitat del segle V a.C. Després ja aparegueren els dracmes emporitans, a similitud dels dracmes grecs, que constituïen la base del sistema monetari de Grècia, amb caràcter diferent segons les diferents ciutats que les confeccionaven. Les monedes circulaven per tota la ciutat i l'àrea d'Empúries i és un "fet, ben simptomàtic, que les encunyacions pròpies començaren sota l'hegemonia de les de Marsella, com ho demostra la tipologia de les primeres peces emporitanes". Era una moneda bessona de les de Massàlia. L'historiador insisteix que "el naixement de les monedes indígenes és una conseqüència de l'acció econòmica dels grecs" i "una manifestació de la transformació de la societat indígena" en imitar les monedes que circulaven per llur zona. "Moltes tribus encunyaren moneda pròpia quan ja s'havien avesat de

1. Narcís Castells. "Canvistes i Banquers". Quaderns de Revista de Girona. 1988. Pàg. 10.

fer-ne servir de grega per les transaccions comercials” Són semblants als dracmes d’argent emporitans “de les quals imiten fins i tot la inscripció”^(2a), encara que copien defectuosament les lletres, hi barregen lletres indígenes i són de tècnica deficient. A les darreries de les encunyacions de dracmes ibèriques el nom d’Empúries és substituït per noms de ciutats indígenes.

MONEDA A LA VILA DE FIGÀRIAS

Durant la dominació romana, després del 218 a.C. “Empúries va esdevenir el centre emissor per excel·lència amb extraordinaris exemplars de monedes gravades amb inscripcions de caràcters ibèrics, motivades per la necessitat d’intercanvi, pagament d’impostos i relació amb els nadius de la contrada”^(2b). Llavors aparagueren els asos, semis, trients, quadrants, sextants, unces, semiunces, diners i quinaris. És en aquest moment quan podem parlar de la presència documentada de moneda a la vila de Figueres, en aquell primitiu alberg anomenat Figàrias, situat al capdavall dels carrers de Cendrassos i de Tapis. En unes excavacions realitzades el 1883 pel Centre Artístic i Industrial en un camp al final del carrer de Cendrassos, es van trobar dues monedes d’emperadors romans del segle IV d.C. que devien procedir de l’antiga vila romana de Joncària, proper al poblat anterior. Una d’elles tenia les lletres DN MAGN i és atribuïda a Magenci –any 315 d.C.– i l’altra, que resulta il·legible, és de la fi del segle IV d.C.⁽³⁾

*Trient visigòtic
trobat
al Puig Rom
de Roses.*

Posteriorment, de la dominació visigòtica s’han trobat trients al Puig Rom de Roses, però cap al terme municipal de Figueres, que va quedar desmantellat en aquesta invasió.

2. Miquel Tarradell. “*Les arrels de Catalunya*” Editorial Vicens Vives. 1991. Pàg. 226, 229, i 260.

3. Eduard Rodeja i Galter. “*Figueras. Notas históricas. Prehistoria- 1368*”. Institut d’Estudis Empordanesos 1960. Pàg. 44.

El segle IX, en plena reconquesta franca, hi ha també encunyació de moneda al vell comtat d'Empúries. S'han trobat monedes del reinat de Lluís el Piadós a l'anvers de les quals es llegeix HLVDIVICUS IMP. i al seu revés INPVRIAS i una altra de Carlemany que diu CARLVX REX FR. i INPVRIAS⁽⁴⁾.

ELS COMERCIANTS JUEUS

Ignorem igualment si a l'àljava de Figueres, situada al carrer Magre en els segles XIII i XIV, hi havia algunes famílies jueves dedicades a les finances i als préstecs, cosa força habitual en ells. L'historiador Santiago Sobrequés i Vidal, que ha tractat amb més profunditat aquesta part d'història local no en dona cap notícia, però informa que amb la invasió francesa del 1285 "molts deutors intentaren aprofitar la destrucció o pèrdua dels seus títols per no complir llurs obligacions respecte als seus creditors jueus..."⁽⁵⁾. Es dictaren disposicions reials regulant els títols crediticis dispersos, cosa que fa pensar que realment hi havia petits "banquers" jueus al call de Figueres. També explica la circulació de quantitats força importants de sous: una sentència penalitzà amb 7.900 sous la família d'Abraham de la Torra per les seves actuacions malfactores, tot i que havia estat un dels personatges importants de la Corona. Abraham de la Torra, a més del crim d'un nadó i altres fets delictius, havia reclamat crèdits ja pagats, havia burlat el Fisc traspasant 20.000 sous al seu fill i declarant després que no posseïa béns, havia fet alteració de comptes, havia furtat documents de crèdit al seu pare, etc.

OPERACIONS MEDIEVALS

Curiosament, en el segle XIII trobem la primera gran operació monetària a Figueres: el 1268 el rei Jaume I comprà diverses terres a Ramon de Pau per ampliar el terme municipal de la tot just creada vila reial de Figueres, per la quantitat de 17.000 sous malgaresos. Un altre rei, Pere el Cerimoniós, el 1347 va vendre a Pere Costa 109 propietats que tenia a Figueres, entre les quals hi havia cases, horts, vinyes i altres terres, pel preu de 25.000 sous. Aquest fet va representar la primera especulació immobiliària de la història figuerenca puix que els hereus de Pere Costa les revengueren el 1394 per 58.000 sous al monestir de Santa Maria de Vilabertran, que es convertí en un dels principals propietaris urbans de la vila⁽⁶⁾.

4. Lluís Monreal i Martí de Riquer. "Els castells medievals de Catalunya". Carles Vallès, editor. 1984. Pàg. 3 i 5.

5. Santiago Sobrequés i Vidal. *Annals Institut d'Estudis Empordanesos* 1966-67. Pàg. 90 i 93.

6. Antoni Egea. *Annals Institut d'Estudis Empordanesos*. 1990. Pàg. 137. Antoni Egea ha aportat moltes notícies inèdites sobre l'evolució urbana i comercial de Figueres en els segles XVI, XVII i XVIII aconseguides, especialment, de l'Arxiu de protocols de Figueres. Veure *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos* anys 1987 i 1990.

En alguns documents notariais del segle XIV es troben autoritzacions a algunes persones figuerenques per realitzar operacions bancàries a les taules de canvi de Barcelona, el que demostra la presència de gent dedicada a aquestes operacions comercials, que podríem classificar com a “agents bancaris” d’aquell temps. La taula de canvi instituïda a Barcelona el 1401 és considerada una de les primeres institucions bancàries d’Europa. Hi ha molt poca constància en els protocols de les transaccions realitzades pels homes de negocis figuerencs, però la troballa d’un parell de documents sobre aquests pagaments, el 1570 i el 1572, és molt significativa. El primer confirma que “Margarida, esposa de l’honorable Francesc Pont, àlies Llombart, mercader de Figueres, i Francesca Hortalana, esposa d’Antoni Alsina, àlies Hortolà, mercader de Figueres, autoritzen Francesc Pont a realitzar operacions bancàries en nom d’elles, tant a la taula de canvis o dipòsit de Barcelona, com en altres taules o bancs”. L’altre explica els cobraments fets per Jaume Joan, pagès de Figueres, que en representació d’un hostaler de la Posta del Volò “s’encarregava del cobrament de certes quantitats en nom del seu principal, que en el moment de redactar el document es trobava a Barcelona” cosa que fa pensar que les seves operacions ultrapassaven l’àmbit comarcal. Cal dir que “en les escriptures notariais (d’aquella època), sovint hi ha referències de pagaments i deutors, però la majoria dels notaris no fan constar els conceptes pels quals es paga o reconeix els deures”⁷⁾.

En aquest temps un destacat figuerenc apareix com un agent assessor en finances. Es tracta de Miquel Pujades i Vilar (pare del cronista Jeroni Pujades), que residia al carrer de la Jonquera, número 2. Fou nomenat assessor d’alcaldes de la Seca o Casa de Monedes de Barcelona, per document atorgat el 25 d’abril de 1581⁸⁾.

Una família figuerenca molt rica d’aquest temps era la Roca-Vilanova. Ja el 1508 apareixen com titulars de l’Hostal del Cavall o Çavall al carrer de Girona, cantonada a la Rambla. Aquest hostal havia estat venut el 1348 pel rei Pere el Cerimoniós a Ramon Çavall i el seu emplaçament coincideix, en part, amb l’antiga Posada del Senyor Rei, al carrer de Girona. El 1532 feren construir, pel seu compte, la capella de Sant Baldiri al carrer Nou i després, el 1608, donaren tot el terreny per la construcció del segon edifici de l’Hospital de Caritat de Figueres. El 1798 els concediren el títol de marquès de Capmany.

El que fins ara no hem trobat és l’existència d’una taula de canvi a Figueres. Aquesta apareix per primera vegada a Barcelona el 1401 com un instrument de canvi de moneda, custòdia de diners i dipòsits, com també l’administració dels deutes de la ciutat de Barcelona. Les taules de canvi, com a finançament de les hisendes municipals, van implantar-se en algunes poblacions de la província de Girona (del 1568 al 1738), a Olot (del 1615 al 1654) i a la Jonquera, però no hem trobat constància de la seva presència a Figueres.

7. Mateix autor i obra. Pàg. 212 i 206.

8. Rafel Torrent i Orri. *Annals Institut d’Estudis Empordanesos*, 1966-67. Pàg. 73.

En els *Capítols i Ordinacions de la Vila de Figueres del 1620* tampoc s'ofereix cap informació sobre el moviment financer de la població. Es tracta d'unes ordenances que regulaven la vida comercial de la vila en tots els seus aspectes i les facultats del mostasaff (inspector municipal responsable de fer complir les normes a les parades del mercat i comerços) tant a la vila com a la batllia de Figueres. Encara que fan referència als pesos i mesures, als afinadors, als vins, el pa “blanch ben cuyt i bell”, les carns “ja que alguns carnisers poch temerosos de Déu venien carn dels pagesos forasters de peces mortes en els seus corrals”, la neteja de vials bruts “pels tossinos que menaven pels carrers”, els preus i marges de guany, no es parla d'activitats que permetin una relació amb els diners, però sí que s'expliquen les monedes de circulació de l'època: la lliura (20 sous), el sou (12 diners), el dobler (2 diners) i el diner (20 rals)⁹.

ENCUNYACIÓ DE MONEDA FIGUERENCA

Una mica més tard, el 1641, hi ha constància d'encunyació de moneda a Figueres. Fou durant el període del conflicte contra França, arran de la Guerra dels Segadors, i concretament en els anys en què Catalunya es va

Moneda
encunyada a
Figueres el
1641.

acollir a la sobirania de la corona francesa com una república lliure. Ho explica Eduard Rodeja, segons dades tretes del *Manual Numismático, de Campaner y Fuentes*. Diu que “per commemorar els francesos la seva denominació encunyaren diverses medalles i monedes” i que “algunes poblacions, havent de fer front a les moltes despeses que ocasionava la guerra, a la qual tenien que contribuir, encunyaren moneda pròpia amb els seus escuts i llegendes. Figueres fou una d'elles. De les seves monedes existeix un exemplar a la col·lecció Vidal i Quadres, de Barcelona. El seu valor és de cinc rals de plata i presenta a l'anvers la llegenda P.CIPATUS

9. Document perdut i que fou transcrit per en Gregori Pellicer en el “*Llibre dels racionaris de la vila i castell de Llers*”.

CATALONI, entres dos cercles de punts; en el camp, escut coronat amb les armes reials d'Aragó, entre V. y R. la corona talla la llegenda. En el dors VILLE FIGE 1641, creu com en altres peces de cinc rals, acantonada en el primer quart, amb tres punts i, en el segon i tercer amb una anella. D'aquestes monedes existeixen molt pocs exemplars i molt faltades i il·legibles. La llegenda és incompleta. Creu D.F. Viñas (Memorial Numismàtic Español) que falten les lletres UNI de Universitat que, encara que no és corrent, podria ser que Figueres l'emprés per excepció (Botet i Sisò. *Les monedes Catalanes*)⁽¹⁰⁾.

El mateix Rodeja transcriu un document datat a Figueres el 15 de setembre de 1654 on es parla de la "confusió que se originan de l'alteració dels preus i valor de les monedes, tant en lo Principat de Catalunya, com en los comtats de Rosselló y Cerdanya.....les fires dels canvis que vuy se deuen y per avant se deuran y las quitacions de aquells se paguen y hagen de pagar tenint lo mateix el valor que tenia la moneda en los temps y llochs se feren los dits arrendaments....Presehint informació de les persones mes expertes y practicas en la negociació y cambi de monedes.... declara que los preus y valor de la moneda del principi de la alteració de aquella fins el temps present son de la manera següent: tacxa del valor de la moneda feta en Figueres:...". Amb això es demostra la presència de persones expertes en canvi de moneda i de moneda feta a Figueres. L'alteració era així: "En el 1640 valgué la dobla tot l'any 2 lliures 16 sous". L'agost del 1641 valia 3 lliures i 6 sous. El gener del 1645 era de 4 lliures i 4 sous (quasi el doble). El gener del 1648 era de 6 lliures. En el 1650 de 8 lliures i 8 sous. Un any després valia 10 lliures i 10 sous. El 1652, 15 lliures. En el 1653, 20 lliures i el 1654 de 29 lliures. Es demostrava que era una inflació molt elevada⁽¹¹⁾.

Però en cap cas podem parlar d'establiments bancaris, que no apareixeran fins al final del segle XIX. El que sí es pot esmentar és l'existència d'almenys una societat comercial, que equival a dir presència de capital privat associat. Al final del segle XVIII hi havia una societat dita Huguet i Dupré que va arribar a ser molt important i que es traslladà de Figueres a Barcelona. Es dedicava a comercialitzar productes agraris i en subministrava a l'exèrcit. El seu volum l'obligà a desplaçar-se en lloc més cèntric i a la construcció de fàbriques pròpies.

El 1718 s'implantà el nou sistema tributari dit Cadastre real que gravava els béns immobles i a Figueres, juntament amb Girona, Olot i Sant Feliu de Guíxols, se'ls "suposava unes activitats manufactureres molt importants dins el Principat de Catalunya". En el mercat de Figueres es comercialitzaven gran quantitat de productes agraris (d'aquí va crear-se l'empresa Huguet i Dupré), de ramaderia, pesca salada, oli, aiguardents, vi, etc. Una altra societat d'aquest temps és la que va formar el figuerenc Francesc Molinàs amb un soci de Marsella per importar cuirs,⁽¹²⁾ ja que és sabut que Figueres,

10. Eduard Rodeja. *"Figueras. Notas históricas 1387-1753"*. Pàg. 149 i 151.

11. Mateix autor i obra. Pàg. 242.

12. Antoni Egea. *"Figueres i la seva evolució urbana durant el vell règim"* i *"Aproximació a la Figueres i els figuerencs del segle XVI"*. Annals Institut d'Estudis Empordanesos 1987 i 1990.

fins finals del segle passat, va tenir una gran quantitat d'adoberies que assaonava les pells del bestiar mort de tot l'Empordà i part del Rosselló.

A mitjan d'aquest segle la vila disposava de dues fàbriques de sabó, vuit adoberies i diverses fàbriques d'aiguardents. La pressió fiscal anava a compte dels col·lectors o delmers i quan aconseguien fer-se amb les recaptacions "actuaven com a banquers, ja que per una part avançaven les quantitats fixades per recaptar als senyors, però a l'altre exigien el màxim als pagesos, per aconseguir la màxima diferència. Aquests recaptadors de delmes, censos, lluïsmes, lleudes o drets de portes, etc. també formaven una classe d'especuladors que s'enriquia especialment amb la comercialització dels delmes pagats en espècies". Un dels impostos comercials més coneguts era el de la "bolla" (bola de plom o de cera) que gravava la producció de teixits i demostrava que la tela era de qualitat i que era cobrada per companyies que a la vegada les arrendaven a particulars, entre els quals es distingí el figuerenc Francesc Ramera (1585), un dels més importants benefactors de l'Hospital de Figueres i que era soci de la companyia que arrendava la "bolla". Aquest impost va desaparèixer amb el nou Cadastre⁽¹³⁾.

En aquesta època cal parlar de l'inici d'una família benestant figuerenca que arribaria a tenir grans propietats. Es tracta dels Prats i Matas que ja apareixen en el 1561 com a notaris i comerciants. Un d'ells, Salvador, fou un ben caracteritzat "boutifler" que el 1714 fou nomenat Escrivà principal o Secretari de la Reial Audiència del Principat de Catalunya, càrrec que fou hereditari als seus descendents. El 1770 els fou atorgat el títol de baró de Serrahí pel recolzament que havien prestat a la causa de Felip V i el 1710 els trobem recolzant la causa de Napoleó. A la seva casa de Figueres, al carrer de les Eres de la Vila, s'hi va hospedar el general Augerau, comandant general de l'exèrcit francès a Catalunya. Foren propietaris de terres als carrers de les Eres de la Vila i de Sant Pau, plaça de l'Estació i els paratges de la carretera de Santa Llogaia i les Forques, Molí de l'Anguila, còrrec dels jueus, pla dels suros, etc.⁽¹⁴⁾.

Una altra família que tenia grans possessions de terres a Figueres en aquesta època eren els Oriol, un pagesos molt rics amb importants extensions de terra a les zones de Cendrassos, de la Rambla fins el carrer de Terreres, dels carrers de la Rutlla fins la Calçada dels Monjos, etc. Consten que el 1548 ja eren propietaris de tota la zona de Cendrassos i el 1658 donaren als frares caputxins un tros de terra al Rec Arnau, que cents anys després seria el lloc escollit per edificar-hi el nou convent d'aquesta orde. Tenien la casa pairal a la Rambla, cantonada als carrers de Monturiol i de Caamaño. Aquesta família, a principis del segle XVIII, anà a menys, per deutes i s'hagueren de vendre les terres, inclosa la casa pairal que era tota la illa urbana entre els avui carrers de Monturiol i de Caamaño.

13. Francesc Ferrer i Gironès. *"L'economia del set-cents a les comarques gironines"*. Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Girona. 1989. Pàg. 21,49,61, 70, 233 i 235.

14. Joan Mercader. *Els Capitans generals de Catalunya*. Edit. Vicenç Vives. Pàg. 27-28.

L'ECONOMIA LOCAL EN EL SEGLE XIX

Fins al final del segle XIX l'economia figuerenca, igual que la provincial, va romandre sense bancs. Una bona part del primer mig segle XIX l'economia figuerenca està basada en aportacions particulars. La industrialització figuerenca és individualista i es defuig de la societat anònima. El comerciant es converteix en banquer propi, com és el cas concret dels Vilallonga, propietaris d'un gran negoci de serralleria i ferreteria a la Rambla i unes fargues a sant Llorenç de la Muga i a Darnius que donaven feina a molta gent, i que, més tard, sí que es convertiren en accionistes de grans empreses siderúrgiques nacionals.

La família Vilallonga és coneguda des de finals del segle XVIII i possiblement han estat de les nissages figuerenques més riques. Marià Vilallonga i Corbera (1750-1826) era serraller i tenia, a més, una fàbrica de pells adobades. Vivia a la Rambla, a la casa on avui hi ha el Banc Central Hispano. El seu fill, Marià Vilallonga i Paler (1786-1858) va continuar i ampliar el negoci de serralleria amb el lloguer de la farga de la Reia Fàbrica de Sant Sebastià, de Sant Llorenç de la Muga, en la qual també es fonia material de guerra, i amb una altra farga a Darnius, que titulà La Catalana. En la seva correspondència es mencionen operacions en grandioses quantitats de moneda de plata i or i, inclús, de moneda francesa. Aquest va tenir cinc fills, dues noies i tres nois, un d'ells minúscul. Els altres dos nois, Marià i Josep augmentaren considerablement el negoci del ferro i els seus derivats. Marià Vilallonga i Gipuló (1812-1897) fou el fundador de l'Asil Vilallonga amb l'aportació de més d'un milió de pessetes, quantitat fabulosa en aquell temps. Va tenir relació amb el negoci de foneria de Bilbao, igual que el seu germà Josep (1822-1898) el qual es va casar amb una filla de la família Ybarra propietaris d'Altos Hornos y Fábrica de Hierro y Acero de Bilbao⁽¹⁵⁾.

En aquest període destaca també l'aportació dels súbdits francesos que amb motiu de la Guerra Gran (1794) i de la Guerra del Francès (1808) s'havien quedat a viure a Figueres, on feren grans negocis: Josep Garau (propietari de gran part dels terrenys del molí de l'Anguila), Tomas Dalfau (també un gran propietari de terres prop de l'estació), Salvador Dressaire, Agustin Tiffis (amb una indústria de pells adobades), Joan Régis, Miégevill (impressor), Guigné, Couxvois, Ray (aquests tres últims foren els llogaters de diversos drets municipals), etc.

Passat el mig segle es troba gent rica que deixava diners i a la premsa local es poden llegir anuncis com el de "Se presta dinero, con o sin hipoteca, Procurador Prudencio Comabella, calle Ancha número 14". Altres anuncis d'aquesta època expliquen que es prestaven "de 1.000 a 14.000 duros al 6 per cent d'interès sense comissió"⁽¹⁶⁾. La prestació de diners per part de

15. Joaquim Masjuan. "La familia Vilallonga en Figueras" Annals Institut d'estudis Empordanesos.

16. Col·lecció Premsa de l'època: "El Ampurdanés". 1898. Biblioteca Popular de Figueres.

particulars no professionals sembla que no era pas una cosa gaire ben vista. Un testimoni de la primera meitat del segle XVII⁽¹⁷⁾ adverteix que “en cas tinguin diners, no ser molt lliberals a deixar-los, i si volen tenir desenemics, que deixin diners a sos amics. Sobretot no fer fermances, perquè veiem tots los dies que les fermances s’han de pagar”.

També destaquen, especialment a la segona meitat del segle XIX, nombroses famílies figuerenques el nom de les quals era pronunciat amb respecte per la seva capacitat econòmica; es tractava però de gent que no creava riquesa laboral, sinó que vivia de renda o sigui del treball dels altres, a base de capitals immobiliaris urbans o rústics i de participacions en societats mercantils o cupons de l’Estat. Aquestes persones, dites benestants, rendistes, hisendats o propietaris no feien cap tipus de treball laboral, puix que els hauria semblat un deshonor o un oprobi.

Com a entitats, trobem el cas curiós de l’Hospital de Figueres, que el 1844 va prestar a l’Ajuntament 10.000 rals a retornar en dos anys i amb un interès del tres per cent per atendre les despeses extraordinàries per regals a la reina Maria Cristina. Al cap de sis anys encara no s’havia amortitzat i l’Hospital en reclamava la devolució. El 1850 l’Hospital va fer un altre préstec a l’Ajuntament per un import de 3.000 duros, amb un interès del sis per cent, amb la finalitat d’acabar les obres del Teatre Municipal. En canvi no havia atès la petició d’un particular, Raymundo Gipulò, que demanava 500 lliures per pujar la seva casa a la nova rasant de la riera, a la Rambla, “ja que tenia coneixement que l’Hospital disposava de diners per emprar-los en censos”⁽¹⁸⁾. Aquesta prestació econòmica de l’Hospital envers l’Ajuntament demostra la carència d’organismes oficials de préstecs, ja que el Consistori no s’acull a cap endeutament bancari, sinó que es dirigeix a l’Hospital i també al capital privat dels ciutadans, als quals ven drets i abonaments de llotges del teatre.

Pel que fa a les empreses, les de Figueres apareixen autofinançades pels seus accionistes. Una de les més importants, a mitjan segle passat, fou la titulada Aloy y Compañía, empresa de servei per al subministrament d’aigua potable de Figueres. Es va constituir el 16 de maig de 1867 a la notaria de Ramon Pagès amb un capital de 40.000 escuts (20.000 duros) a raó de 2.000 escuts (1.000 duros) per a cada un dels accionistes, a excepció d’Ignasi de Aloy, Joan Castelló i Joan Conte Lacoste que disposaven de 4.000 escuts.⁽¹⁹⁾

A diferència de l’època dels bandolers, en aquests anys la gent no estava gaire amoïnada per guardar els diners que tenia. Ho feia en un amagatall de la casa o sota un rajol. Tampoc hi havia perill de robatoris. Els pagesos venien al mercat de Figueres a vendre bestiar i tornaven a casa seva a peu o en carro, a vegades per camins carreters i deserts, amb els diners a la faixa i sense perill de pillatge.

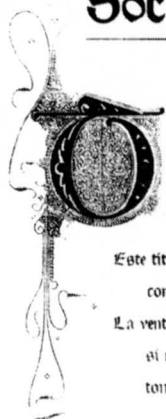
17. “*El manuscrit de Palau-Saverdera*”. Carles Vallès, editor. 1986. Pàg. 42.

18. Josep M. Bernils i Mach. “*Hospital de Figueres*”. 680 d’història. 1993.

19. Mateix autor. “*Les aigües i les fonts de Figueres*”. Annals Institut d’Estudis Empordanesos 1991. Pàg. 302.

Sociedad de Aguas Potables

de I. de Aloy y Compañía - Figueras

Titulo de Propiedad a favor de *D.ª Maria del Rosario de Aloy* correspondiente a *una* acción, de las diez y ocho que forman la Sociedad actualmente.

Este titulo anula todo otro documento que, otorgando el mismo derecho de propiedad, hubiese sido librado con anterioridad a esta fecha.

La venta o traspaso de la propiedad que confiere este titulo, no tendrá ningún valor, a los efectos sociales, si no se da inmediato conocimiento a la Junta Directiva, del acto realizado, a fin de que aquella pueda tomar razón del traspaso o de la venta.

Figueras 1.ª de *enero* de 1913

El Tesorero Contador.

J. Bassols

El Presidente.

Josep Maria de Vilallonga

El Secretario.

Vicente Bay

Acció núm. 1 de la Societat I. de Aloy i Cia., una de les primeres fundades a Figueres.

Es a partir de mitjan segle XIX quan començaren a haver-hi agents d'entitats financeres a Figueres²⁰. Recordem que el Banc d'Espanya es va crear el 1856 per successió del Nuevo Banco Español de San Fernando (1847), que alhora havia agrupat el Banco de San Fernando (1829-1856) i el d'Isabel II (1844-1846).

Els bancs privats amb delegació a Figueres eren:

1863. BANCO DE ECONOMIAS, que disposava de dipòsits de fons amb interès i era delegada de la Caixa d'Estalvis de Madrid. N'eren els representants els germans Mauro i Domenec Bassols, gent benestant figuerenca que estigueren emparentats amb els Vilallonga, puix que un Joan Bassols s'havia casat amb una germana de Marià Vilallonga i Gipulò, un fill dels quals trobarem més endavant com un dels accionistes més importants de Crédito gerundense.

1864. LA PENINSULAR, que actuava en deute públic i obligacions hipotecàries. El representant era l'advocat i destacat polític republicà Pelai Massanet, que vivia al carrer de la Jonquera, número 16, quan aquest tram de carrer era habitat per diverses famílies riques de la vila.

En el mateix any hi ha una delegació del BANCO DE PREVISION Y SEGURIDAD, a càrrec de Francesc Moragas, també advocat, d'una família ben acomodada procedent de Navata, apoderat i home de confiança de Marià Vilallonga i Gipulò. Un descendent seu fou alcalde de Figueres a principis de segle.

El 1881 es va constituir a Girona el CREDITO GERUNDENSE, que va

20. Dades aconseguides de la premsa de l'època existent a la Biblioteca Popular de Figueres. Es tracta de petits anuncis que informaven d'aquestes activitats bancàries.

tenir una durada de quinze anys⁽²¹⁾. Fou una entitat financera molt forta. N'era president i primer accionista el gironí Pelai de Camps, marquès de Camps, amb 2.870 accions. Aquesta família era, fins fa pocs anys, la propietària d'una senyorial casa de Figueres, emplaçada al carrer de Besalú, cantonada amb el de Magre, que era l'antiga Fonda Matas on va allotjar-se el rei Carles IV durant la seva estada a Figueres el 1802. Entre els principals accionistes de Crédito Gerundense hi ha el figuerenc Marià Vilallonga i Bassols, amb 700 accions, el qual també feia algunes operacions bancàries a Figueres per delegació.

NOU SISTEMA MONETARI I EL MÈTRIC DECIMAL

El 1871 es va posar en vigència a Figueres el nou sistema monetari i el mètric decimal. Una llei del 19 de juliol de 1848 havia establert la unitat de pesos i mesures segons el sistema mètric decimal, però fou un decret del 19 d'octubre de 1868 del Govern Provisional que inaugurava el Sexeni Revolucionari, el que hi va donar la definitiva configuració i va declarar obligatori aquesta sistema. Aquesta disposició fou completada amb una ordre del 23 de març de 1869 per tal de definir la regulació de l'ús, l'admissió de pagaments i la compensació de les noves monedes encunyades, amb la primera pesseta de plata. Fins llavors imperaven les peces antigues d'unces (que van tenir un valor de setze duros), les lliures (unes dues pessetes amb seixanta-sis cèntims) que es dividien en vint sous (uns tretze cèntims) i aquests en dotze diners (el valor del qual fou un cèntim). Van desaparèixer les monedes d'or i d'argent, a excepció de les de 10, 4 i 2 escuts. També existia el ral antic, que fou reformat i al qual s'assignà un valor de vint-i-cinc cèntims, i el duro, de procedència igualment anterior, que va tenir una nova avaluació de vint rals nous. Però la mesura autènticament nova fou la pesseta, equivalent a 1/5 de duro o 2/5 d'escut. La definició de la pesseta es concretà dient que "en todos los dominios españoles de unidad monetaria será la pesseta la moneda efectiva equivalente a 100 céntimos", amb un pes de cinc grams i compost amb 835 mil·ligrams d'argent⁽²²⁾.

21. Narcís Castells. Mateixa obra nota número 2. Pàg. 34. El "Crédito gerundense" (1881-1896) fou la primera institució de crèdit d'importància a les comarques gironines. Es dedicava al descompte de lletres i pagarés, préstecs sobre valors mobiliaris o mercaderies, operacions de canvi de moneda i arbitratge, obertura de dipòsits, etc. Tenia un capital de 40.000 accions de 500 pessetes cada una.

22. El tipus de moneda va experimentar variacions al llarg dels temps, però el nom de ral ja existia a Catalunya per una disposició del rei Jaume I el 1272, dit "croat o ral d'argent de Barcelona" i a Castella, pel rei Pere I (1334-1369) però la paraula "pesseta" és d'origen català i apareix ja esmentada en el segle XVI, que equivalia a quatre rals. En el segle XVIII el ral de dos de plata, quarta part del ral de vuit, era coneguda per "peça" i el ral de dos per "peceta". També existia el "duro", que era una moneda "forta o dura", d'aquí el seu nom, i que en els últims temps tenia un valor de 20 rals de billó o 2 escuts d'Isabel II. Des del 1869 va tenir el valor de 5 pessetes o 20 rals. Durant l'ocupació napoleònica a Barcelona es van emetre peces d'or de 20, 5, 2 i 1 pesseta.

A la primera intentiva de retirar la calderilla catalana es van produir a la vila diversos conflictes perquè la gent estava acostumada a la rutina de les antigues monedes i no s'entenien amb el nou sistema i protestaven i insultaven als encarregats de la recollida, segons explica l'historiador Eduard Rodeja⁽²³⁾.

En els preus de mercat que la premsa local publicava, el 20 de juliol de 1871 els valors encara eren en rals i a l'edició següent, del 17 de juliol, ja apareixen en pessetes. S'havia fet molta propaganda per a aquest canvi, ja que el dia 15 de juliol acabada l'última pròrroga concedida pel Govern per adaptar-se al nou sistema. La premsa local es referia a aquells dies tot dient que "havia un gran movimiento en los establecimientos y havian agotado las colecciones de pesas y medidas" i que el serraller Josep Cots, dels Quatre Cantons (cantonada amb els carrers de Peralada-Ample) tenia a disposició general un dipòsit de pesos i mesures i unes taules de reducció, material que ell mateix es fabricava.

Una conseqüència de l'entrada oficial al sistema monetari local fou la petició que va fer l'Ajuntament de Figueres, el 12 d'agost de 1892, al Governador del BANC D'ESPANYA, (creat el 1856 i que tenia sucursal al carrer Nou de Girona des del 1884), per obrir a Figueres una nova sucursal. En realitat el Banc d'Espanya ja tenia fins llavors una agència a Figueres, al primer pis de la casa situada al carrer dels Tints, número 24, però només feia funcions recaptatòries de contribucions. La petició d'instal·lar una sucursal a Figueres va rebre una amable resposta del Governador del Banc d'Espanya: "Conforme a lo deseos que en dicho documento exponen V.S. y los demás firmantes tendré la honra de someter su pretensión al Consejo de Gobierno de este Establecimiento a fin de que adopte la resolución que estime más acertada"⁽²⁴⁾. La sucursal no es va pas autoritzar, però fou nomenat un representant del Banc d'Espanya a Figueres, l'industrial Carles Cusí de Miquelet, que vivia al carrer de la Jonquera i que uns anys més tard s'instal·laria com a banquer propi.

Fins aquest moment no hi ha constància de cap banc pròpiament local. El que sí trobem, amb caràcter individual, és un figuerenc que figura com a "banquer" en la seva filiació personal i a la matrícula Industrial⁽²⁵⁾. Es tracta de Tomàs Roger i Vidal (1815-1883), que fou un dels creadors de la Caja de Ahorros y Monte de Piedad del Ampurdán. No tenim constància que disposés d'un establiment obert i cal considerar-lo accionista d'algun dels bancs de l'època. Fou senador en les legislatures del 1872 al 1883, en una època en què per a tal designació calia disposar d'unes importants rendes, i posseïa la Gran Creu d'Isabel la Catòlica. El 1875 figura en el Subsidi Industrial i de Comerç de la província de Girona en el dotzè lloc, amb 400 pessetes de contribució. Vivia a la casa del marquès de Camps, al carrer de Besalú, a la cantonada amb el Magre.

23. Eduard Rodeja. "*Figueres Notes històriques 1832-1900*". Pàg. 98

24. Arxiu Històric Comarcal de Figueres. Fons Municipal. Secció Hisenda i Administració general.

25. *Ibidem*.

Un altre figuerenc que també destacava en el món dels negocis fou Josep Rubaudonadeu i Corcelles, que fou agent d'assegurances a Barcelona i propietari de les aigües minero-medicinals de Barambio (Alava). És més conegut per la seva participació política per haver estat diputat a Corts pel partit federal i ésser secretari del primer president de la Primera República. Fou també un mecenes i va regalar valuoses col·leccions de llibres a les biblioteques del Casino Menestral i Erato, quadres per al museu de Figueres i una interessant col·lecció de fotografies de la Figueres del 1889.

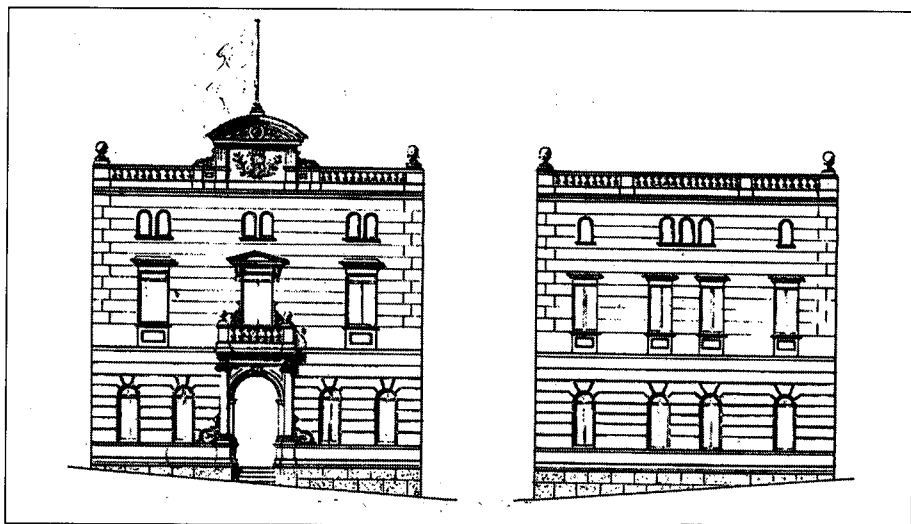
Igualment és d'aquesta època un altre home de negocis figuerenc, Joan Tutau i Vergés, ministre d'Hisenda de la Primera República (del 24 de febrer al 7 de juny de 1873), persona molt relacionada amb els negocis i la banca de Barcelona, administrador d'empreses comercials i director de la Societat Catalana de Crèdit. Joan Tutau i Vergés va néixer a Figueres el 21 d'abril de 1829, al carrer de la Muralla. Es dedicà al comerç com el seu pare, i el 1855 fou elegit segon alcalde de la vila. El 1868 era diputat a Corts i el 24 de febrer de 1873 fou nomenat ministre d'Hisenda en el segon govern de la Primera República. Va prendre mesures d'urgència: reduir al dotze per cent els interessos dels títols del deute flotant de l'Estat i procedir a la venda de les mines de Rio Tinto, a la província de Huelva, per 94 milions de pessetes a la casa Mathenson i Cia. de Londres, mines que produïen quasi el cent per cent de l'or nacional. Entretant preparava un projecte civil i eclesiàstic per obtenir beneficis de la desamortització que fins llavors només havia beneficiat a les classes acomodades i negociants de mala fe. Volia que els béns desamortitzats no fossin venuts, sinó cedits en cens. També projectava l'autorització al Banc d'Espanya per l'emissió de bitllets com a paper moneda de circulació forçosa per valor de dos mil milions de rals. Alguns dels seus projectes van topar amb l'hostilitat de les Corts i no els pogué realitzar per la curta durada del govern de què formava part.

En aquesta època va adquirir a Figueres la propietat de la masia que porta el seu nom, a la intersecció del carrer Nou amb la ronda de Barcelona. En aquesta casa hi va morir el 13 de juliol de 1893 mentre hi passava les vacances, ja que des de 1858 residia a Barcelona.

BANQUES I CAIXES LOCALS

CAJA DE AHORROS Y MONTE DE PIEDAD DEL AMPURDAN

El mes d'abril de 1884 apareix la primera entitat bancària figuerenca fins ara coneguda. Es tracta de la CAJA DE AHORROS Y MONTE DE PIEDAD DEL AMPURDAN. A l'escrit d'aprovació, rebut el dia 10 de febrer de dit any, el Ministre de la Governació explica que "he dado cuenta al Rey (q.D.g.) del expediente relativo a la autorización para crear un Monte de Piedad y Caja de Ahorros con la denominación de Ampurdán, en Figueras (Gerona) y aprobación de su reglamento y Considerando que el mencionado reglamento se ajusta a lo que la práctica y la costumbre han introducido en esta clase de Establecimientos benéficos, S.M. se ha dignado conceder dicha

Projecte de la Caixa d'Estalvis de l'Empordà.

autorización, con aprobación del Reglamento". Tot això d'acord amb la disposició civil de la Reial Ordre del 18 de gener del dit any i de l'eclesiàstica conforme un decret del prelat diocesà del 18 de març següent.⁽²⁶⁾ Les caixes d'estalvis gaudien del caràcter d'establiment de beneficència. Aquesta caixa empordanesa fou promoguda a instància d'un grup de persones amb la intenció de protegir els estalvis dels obrers de la comarca, per completar d'aquesta manera la tasca iniciada anteriorment per les societats gremials de socors mutus. Per a la seva constitució signaren l'alcalde, el rector, i un bon nombre de persones de religió catòlica, conservadors i propietaris de Figueres. Prestava a rèdit d'1,5%, de 5 a 10 pessetes, d'un 3%, d'11 a 25 ptes. i d'un 6%, de 25 a 1.000 ptes.

L'advocat Carles Fages de Perramon, un dels fundadors, escrivia⁽²⁷⁾: "Sabíamos que no cuenta esta población con una masa jornalera, que, percibiendo un salario semanal fijo, pudiera destinar al ahorro siquiera una peseta cada domingo para imponerla en la Caja... pero veíamos también que no deja de existir aquí un número considerable de sirvientes y jóvenes obreros que gana cada mes algo más de lo que sus necesidades requieren y que pueden formarse su capitalito para el ajuar de la casa o enseres. y para ellos se consideró que podía ser de gran utilidad la creación de la Caja". Quant al Mont de Pietat, es basava en els préstecs sense usura. En el balanç de 1908, en complir les noces de plata, ja n'havien concedit 50 préstecs per una quantitat global de 2.417 pessetes. L'entitat estava presidida pel marquès de la Torre i entre els consellers figuraven Josep Boix, Domènec Albert, Josep Pont, Rafel Jordà, Tomàs Roger, Lluís de Pagès, Frederic Fina, Josep Junyer, Carles Fages, Marià Baigt i altres. La direcció de l'establiment anava

26. Arxiu Històric Comarcal. Documentació de l'Ajuntament de Figueres.

27. "El Figuerense" 2 de maig de 1908. Número 21.

a càrrec d'un conseller de torn mensual. Oficialment tenia la seu a la plaça de sant Jaume, a Barcelona, però les oficines eren a Figueres, al primer pis de la casa número 4 del carrer Alta de Sant Pere (abans el carrer de Sant Pere es dividia en alta i baixa, a partir de l'encreuament amb el de Besalú), és a dir, el número 16 actual, lloc on avui hi ha una sucursal de la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona. També tenia una entrada per la pujada a l'Església. En aquests anys es tractava d'una casa antiga composta de planta baixa ocupada per la Caixa i dues botigues més, una planta de pis amb quatre "cuartos", un d'ells ocupat inicialment per l'esmentada Caixa, i dues plantes de pisos amb llogaters. La casa tenia un valor cadastral de 13.750 pessetes. En fou el primer director Domènec d'Albert i el secretari Lluís de Pagès, encara que els directors es canviaven de torn mensualment, tal com s'ha dit.

Aquest establiment va començar a funcionar el 6 d'abril del 1884 amb un ingrés total de 387 pessetes, producte de nou impositcions.

Una de les primeres activitats d'aquesta caixa fou l'anomenada "gota de llet" que repartien entre els pobres de la ciutat. Aquesta caixa va anar a més i el 1913 demanaren permís a l'Ajuntament per construir un nou edifici al carrer de Sant Pere, on ja hem explicat que hi tenien la seu. El projecte de l'edifici és de l'arquitecte Josep Azemar i la seva realització va comportar alguns problemes, puix que hagueren de rectificar l'alineació de la façana del carrer de Sant Pere (cediren 7 m² de terreny per a ampliació del carrer pels quals l'Ajuntament els indemnitzà amb 122 pessetes i 50 cèntims) i renunciar a una porta d'entrada monumental, ja que els pedestals de les columnes envaïen 35 centímetres de la vorera, encara que la reduïren a 17 centímetres. També demanaven la construcció d'un balcó majestuós que sortia 50 centímetres de la línia de façana, tot això per tal de construir un edifici "que llamase la atención y que dará realce al buen nombre de Figueres por ser de una Caja de Ahorros, institución benéfico-social tan recomendada y preconizada hoy en todas las naciones". Aquesta entitat va funcionar fins al 1916 en què es fusionà amb la Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorro de Catalunya i Balears. En el balanç del 1908 comptaven amb 703 impositors i un capital que sumava 287.349 pessetes.

Aquest establiment volia completar els ajuts de les mútues, els gremis i les societats de socors existents a la ciutat des de feia molts anys. El primer gremi conegut és el de paraires, constituït el 10 de setembre de 1419, sota el patrocini de la Mare de Déu de la Mercè. Entre les seves proteccions figurava la de facilitar ajut mèdic i alimentari als necessitats i assistir als actes en sufragi de l'ànima dels socis traspassats. En el segle XIX va incrementar-se el seu nombre i així, el 1887 figuren censades les següents: Sociedad de Socorros mutuos entre hermanos herreros de Figueres bajo la invocación de San Eloy (1852), Sociedad de Socorros mutuos de honrados artesanos de Figueres, Sociedad de socorros mutuos La Alianza, Sociedad de socorros mutuos San Antonio de Figueres i Asociación de Caridad recíproca entre hermanos albañiles y de otros oficios bajo la invocación de San Antonio de Pádua de Figueres (1855), Sociedad de socorros mutuos de sastres Santa Lucia (1844), Sociedad de sastres y otros artesanos de

Figueres, Sociedad recíproca entre hermanos proletarios de Figueres, Sociedad de caridad recíproca entre hermanos carpinteros bajo la invocación de San José, Sociedad de socorros mútuos El Porvenir, Sociedad benéfica Abdón Terradas, Sociedad de socorros mutuos La Protectora, Sociedad de socorros mutuos evangélica protestante (1881), Sociedad de socorros mutuos La Proletaria (1842), Sociedad de socorros mutuos entre hermanos proletarios, Sociedad recíproca entre hermanos sogueros i Sociedad de caridad recíproca entre hermanos curtidores⁽²⁸⁾.

El mes de desembre de 1908 es va fundar a Figueres la Sociedad Económica Ampurdanesa, presidida per l'advocat Xavier Fages de Climent, amb la finalitat de protegir els interessos materials de la comarca. Considerava que les utilitats més importants eren les agrícoles, però especificava que aquestes ja disposaven de defensors nats com la "Subdelegación del Instituto Agrícola Catalán de San Isidro" i la "Cámara Agrícola del Ampurdán". No per això deixaven d'oferir la seva col·laboració a l'activitat agrària, encara que dedicaven més "sus trabajos y esfuerzos a levantar el espíritu moral del país, procurando con los concursos de premios a la virtud, al trabajo y al estudio, tan propios de las Económicas, realizar en estos sentidos una importante labor social que aunque parezca a algunos de trascendencia escasa, la tiene muy grande indudablemente". En realitat concedia ajuts socials i premiava estudis sobre la nostra economia. Es tractava d'una entitat molt paral·lela a la "Caja de Ahorros y Monte de Piedad del Ampurdán" i entre els seus socis hi havia els fundadors de la dita caixa i altres com el comte de Vilallonga, els marquesos de Camps i de Sant Mori, el baró de les Rodes i diverses famílies benestants.

BANCA JORDÀ

Però el primer banquer figuerenc independent, amb establiment obert al públic, el trobem en la persona de Rafel Jordà i Pont (9-2-1845 / 5-2-1921), natural de Pont de Molins, fill d'un hisendat nadiu de Cabanes, que durant una temporada va viure al carrer de la Jonquera de fora, és a dir des de la baixada Indústria avall, on el seu sogre era propietari de la casa número 13, situat al tram de la Jonquera de dins. Rafel Jordà igualment era l'amo de la casa número 78 d'aquest carrer. El 1885 va comprar a Joaquim Morell una finca situada al carrer de la Muralla, cantonada amb el de Peralada, on avui hi ha la Ferreteria Tribulietx, i es va construir una gran mansió considerada en aquella època com un "palauet" i que es va destinar a seu de la BANCA JORDÀ. L'edifici encara presenta actualment les línies arquitectòniques d'una obra noble. L'Ajuntament l'obligà a retirar-se de l'alineament de façana del carrer de Peralada, per donar més amplitud al carrer, tal com encara existeix. No hem trobat la data concreta de la fundació del banc, però el 1884 Rafel Jordà figura com a conseller de la dita Caixa d'Estalvis i Mont

28. Arxiu Històric municipal. Carpeta Societats.

*Projecte
de la Banca Jordà.*

de Pietat de l'Empordà, i quant a la Banca Jordà, sabem que ja funcionava el 1885. El 1893 Rafel Jordà era un dels majors contribuents al tresor de Figueres, puix que pagava 458 pessetes, per davant del gran magnat figuerenc Narcís Cusí, que tenia una quota de 439 pessetes. El 1901 figura en el seu banc un dipòsit de 6.000 pessetes recollides entre l'Ajuntament de Figueres (5.000), el de Gràcia (Barcelona) i les aportacions de diversos particulars per erigir un monument a Pep Ventura.

A la Banca Jordà l'empleat major o home de confiança era Celdoni Perxas, que residia a la plaça de l'Ajuntament i que va acomiadar-se d'aquesta empresa el 1897 per tal de fundar una banca pròpia, la Banca Perxas, Dorca, Sargatal i Cia. de la qual parlarem més endavant. Llavors el seu fill, Lluís Perxas, va ser-ne apoderat, fins que un temps després també va

passar a la Banca Perxas, dirigida pel seu pare. En començar el segle XX, Rafel Jordà va decidir plegar del negoci de banquer, que començava a tenir competidors a l'àrea local, i en un parell d'anys va liquidar la seva activitat i es va retirar un cop es va considerar una persona prou rica i que podia viure de renda.

Una curiositat laboral d'aquesta banca era el sistema que tenia per finalitzar la diada del diumenge, ja que en aquella època els bancs, igual que la resta dels comerços, obrien el diumenge al matí. En apropar-se les dotze del migdia, Rafel Jordà mirava el rellotge de butxaca que portava i anunciava que era l'hora de la missa major a l'església parroquial de Sant Pere per als empleats que volguessin anar-hi. En un moment, els empleats tancaven els calaixos de llurs taules i sortien ràpidament cap a l'església. Llavors, Rafel Jordà posava el pestell a la porta d'entrada i així finalitzava la setmana laboral.

En retirar-se, Rafel Jordà anà a viure a Barcelona. El seu fill, Carles Jordà i Fages (Figueres 1883-1935), fou una persona interessada en la política. Estudià la carrera d'enginyer industrial a Barcelona on es dedicà a alguns negocis que no li van anar gaire bé. Formà part activa dels agrupaments catalanistes juvenils sorgits al voltant de Solidaritat Catalana. Alhora s'inclinà activament per la política, s'afilià a la Lliga Regionalista, i fou elegit regidor de l'Ajuntament de Barcelona, on ocupà la primera tinència d'alcaldia. També fou diputat provincial i en el 1922 s'adherí a Acció Catalana. Era amic del ministre Nicolas d'Olwer. Va ser president de la Comunitat de Regants del Pantà de Crespià que propugnava la construcció d'aquest embassament. Precisament va morir poc dies abans de la visita del ministre d'Obres Públiques per a la col·locació de la primera pedra. Era casat amb Dolors Pons, filla d'una bona família barcelonina, i va tenir un reguitzell de fills, tres dels quals destacaren com a futbolistes a la Unió Esportiva Figueres.

BANCA CUSÍ

Una altra banca íntegrament local era la BANCA CUSÍ que pràcticament ja funcionava des de final del segle XIX. El 1898 Narcís Cusí i Jordà, d'una acomodada família de Llers, era l'encarregat de pagar en aquesta àrea els cupons de les obligacions de la Companyia de Ferrocarrils de Tarragona a Barcelona i França, feia operacions bancàries i publicava a la premsa local una secció de borsa en la qual anunciava els canvis dels efectes públics, or i cupons de deute interior, exterior i amortitzable. El 1893 figurava com un dels majors contribuents al tresor de la ciutat amb la quantitat de 439 pessetes. Vivia al carrer de la Jonquera, número 44, en una casa amb una façana tota de pedra que encara avui es conserva. En aquest tram de carrer, al final de segle, vivia la gent de bona posició.

El seu fill Carles Cusí de Miquelet, nat a Figueres (1864-1933), fou un digne continuador de l'empresa del seu pare i en va augmentar molt més el

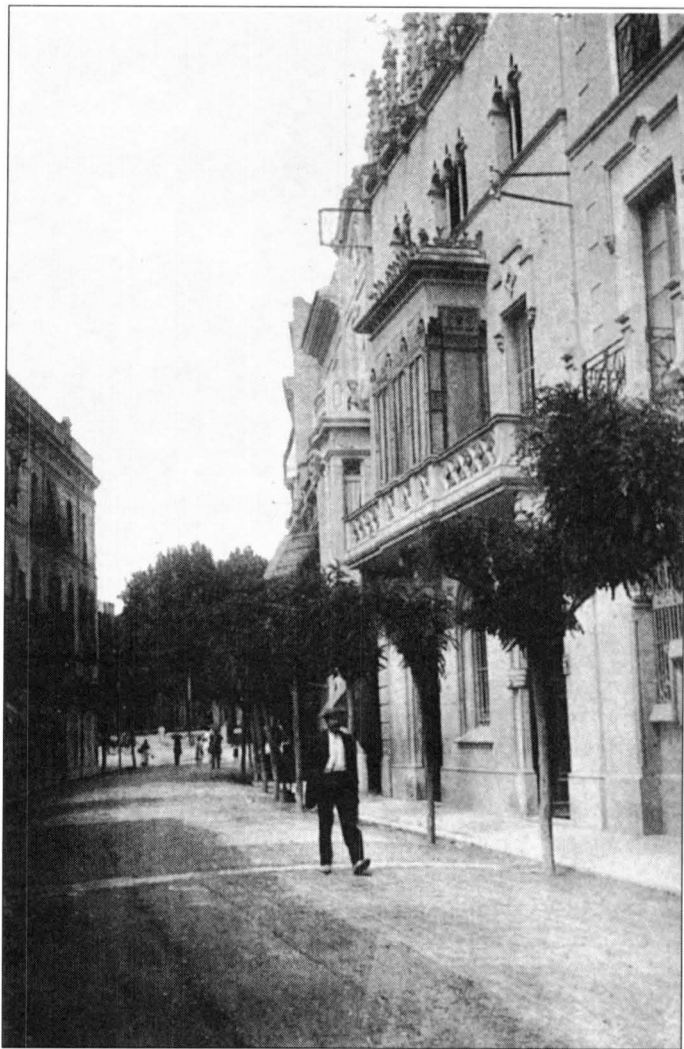
Casa Cusí on hi havia la Banca Cusí, traspasada al Banco Hispano Americano.

potencial. L'hem trobat com a representant del Banc d'Espanya i el 1920 encara n'és corresponsal. Anteriorment, el 1891, Carles Cusí de Miquelet fou nomenat recaptador dels recursos municipals sobre la quota de la contribució urbana, amb una comissió de l'1,50 per cent, i de l'industrial amb la comissió del 6 per cent.

Es va casar amb Àngela Jordà de Genover, també d'una família de molt bona posició, la qual va aportar un valuós patrimoni, que va potenciar encara més l'activitat empresarial de Carles Cusí. El 1894 va construir la casa senyorial de la Rambla, segons el projecte de l'arquitecte Josep Azemar, als baixos de la qual va establir la Banca Cusí, on s'oferien interessos del 3 per cent a un any i de més proporció a "terminis fixos que es pagaran sense descomptes ni comissions", segons s'anunciava a la premsa. Fou senador per Girona i Diputat a Corts pels districtes de Vilademuls i Figueres (1918 i 1923) i l'home d'empresa que va crear la primera societat elèctrica important de Figueres, va muntar el primer cine local (la Sala Edison) i una fàbrica de ciment i de sabonet.

La Banca Cusí es va traspasar el 1920 al BANCO HISPANO AMERICANO, la qual es va emplaçar als mateixos baixos de la Casa Cusí. En fou el primer gerent el seu fill gran Alfons. Aquest Banc es traslladà el 1932 a la casa del costat dret, on hi havia hagut l'escola dels Maristes, que era l'antiga casa dels Vilallonga. En aquests moments Carles Cusí era el figuerenc que contribuïa més al tresor públic. El 1910 tenia una renda de 8.250 pessetes i el 1919 era de 10.009, i en el repartiment de la contribució d'immobles i de la matrícula industrial, el 1921, pagava la quota de 1.923

*La Banca Perxas
fou l'última
figuerenca en
traspassar-se a un
banc nacional, en
aquest cas al
Bilbao.*

pessetes, seguit del comerciant Vicenç Salleres, amb 1.729 i dels industrials Fèlix Jaume Gelart, amb 1.527, i Lluís Fita Salvatella, amb 1.325. A la legislatura de 1918 va sortir elegit senador, càrrec que ocupà fins a la dissolució de la Cambra Alta per la Dictadura del general Primo de Rivera en el 1923.

Carles Cusí de Miquelet va fer unes interessants manifestacions (Setmanari Figueres, maig de 1920), sobre la crisi bancària que va patir el país en els anys 1919 i 1920. Deia que “a nuestra patria, con su neutralidad durante la pasada hecatombe europea, se le ha concedido un paréntesis suficientemente largo para desarrollarnos y engrandecernos. Sin embargo, nada se ha hecho. Si España ha adquirido una mayor importancia en estos tiempos no ha sido porqué haya laborado con tesón y haya aprovechado la

oportunidad que las circunstancias le brindaban, sinó por el aniquilamiento de las otras naciones que siempre estuvieron por encima de la nuestra. Pero cuando las cosas vuelvan a su primitivo cauce... entonces lamentaremos con profundo dolor y sin remedio la inanición suicida española”. Com veurem més endavant, la crisi fou molt profunda.

BANCA PERXAS

Una nova entitat bancària figuerenca fou la BANCA PERXAS, DORCA, SARGATAL i Cia., fundada el 1897 i que tenia el despatx al primer pis de la casa número 6 del carrer de Caamaño. Dels tres socis, únicament Celdoni Perxas era figuerenc. Es tractava d'una família molt arrelada a Figueres, puix que ja el 1786 un avantpassat seu, Bonaventura Perxas, era cirurgià i vivia al carrer de la Jonquera número 24, on encara una inscripció a la llinda de pedra de la porta d'entrada ens informa sobre l'antiguitat (1742) de la casa. Celdoni Perxas, que havia estat un dels directors de la Milícia figuerenca a la Primera Guerra Carlina, vivia a la plaça de l'Ajuntament on era propietari de la casa de la part de ponent de la dita plaça (encara avui en poder dels seus descendents) i es dedicava al negoci de pastisser i xocolater, segons la matrícula industrial que pagava el 1870, malgrat que en realitat era també droguer. Va treballar d'empleat major a la Banca Jordà fins que el 1897 va fundar la banca pròpia. Poc temps després l'entitat es convertí en la BANCA PERXAS, DORCA i Cia., formada pel figuerenc Lluís Perxas (successor del seu pare, Celdoni Perxas, mort el 1900 i que anteriorment també havia estat apoderat de la Banca Jordà), l'olotí Alfred Dorca i el figuerenc Quirze Callís. En aquests dies van denunciar un petit robatori al seu establiment, el primer comès en un establiment bancari figuerenc. Pel que fa a la Banca Dorca, aquesta era procedent d'Olot. Amb aquesta nova reconversió l'establiment bancari es va traslladar al carrer de Monturiol, a la casa propietat dels Albert, que es convertí en la nova residència senyorial dels Perxas, que encara existeix. Lluís Perxas va perdre la vista i va delegar la direcció del banc a Quirze Callís, que era el seu home de confiança i que passà a ser-ne la figura principal. El 1932 van rescindir l'aportació d'en Dorca i va seguir funcionant amb el nom de BANCA PERXAS i Cia., formada pels germans Josep M. i Xavier Perxas (el pare Lluís havia esdevingut cec) i Quirze Callís, que en fou el director fins a la seva jubilació. Quirze Callís va ésser cap de l'oposició municipal per la Lliga o Unió Ciutadana i alcalde de Figueres del 26 d'octubre de 1934 al 2 de maig de 1935 i era un home molt ponderat que fou respectat sempre per l'oposició. Com a banquer “anava habillat amb punys i coll emmidonats amb llustre... i el coll dret amb aletes i feia l'efecte que les punxes del coll emmidonat li devien fer mal al sotabarba”.⁽²⁹⁾ Dels

29. Opuscle titulat “*Cinquanta anys d'activitats professionals*” editat pel Banc de Bilbao en el 1961 i escrit per Jaume Quer i Fortunet, que recull les impressions d'un funcionari de Banca al llarg de 50 anys de treball.

germans Perxas, Josep M. va morir jove, el 1930 després que una cruel malaltia l'obligà a sojornar una temporada a un sanatori antituberculós i Xavier, que era el fill gran de la família, estava treballant a Alemanya ocupat en algunes importants cases comercials, va retornar el 1931 per posar-se al capdavant de l'entitat.

La família Perxas va mantenir altres negocis. Uns cosins van muntar una ferreteria, desapareguda no fa pas molts anys, al carrer de Caamaño (on hi havia hagut la primera oficina del banc), que també tenia sortida pel carrer Nou, i una farmàcia a la part baixa de la Rambla, encara existent.

El 1931 una germana dels Perxas, Maria Lourdes, es va casar amb Josep Pagès, més conegut pel "fill d'en Pau Pagès" o per en "Garida", un altre gran empresari figuerenc creador de la segona societat elèctrica de Figueres, del cine El Jardí i de fàbriques de ciment i de talc i home d'una esplèndida hisenda.

La BANCA PERXAS va mantenir la seva independència fins al 1947 en què fou venuda al BANCO DE BILBAO. Fou l'últim banc figuerenc a perdre el nom familiar.

BANCA CAREAGA

La BANCA CAREAGA fou creada pel figuerenc Joaquim Careaga i Pastor el 1908. Es tractava d'un petit establiment emplaçat al carrer de Sant Pere, a la cantonada amb el carreró del mateix nom, amb molt poca capacitat econòmica. Es contava un acudit sobre aquesta banca: un dijous es troben dos pagesos i comenten que hi ha hagut un bon mercat: "Fitxa't si ha estat bo que avui fins i tot ha entrat un client a la Banca Careaga". Joaquim Careaga va néixer a Manila l'1 de juliol del 1885, on residien transitòriament els seus pares. Es va casar amb una filla Monsalvatge, una important família olotina, i això va promoure la seva fusió amb la Banca "HIJOS DE J. MONSALVATGE" que s'havia creat a Olot, el 1883 amb un capital de 15.000 pessetes, que era de les més antigues de la província i que havia arribat a Figueres el 1896. Aquesta fusió va motivar una expansió de l'anterior Banca Careaga, ja que es dedicà més àmpliament a les operacions de borsa, canvi i dipòsits al 4 per cent d'interès. La nova entitat es va traslladar al carrer de Besalú número 10, a la cantonada amb el de Sant Pere. El 31 de març de 1920 aquesta institució bancària va cessar les seves activitats en ésser absorbida pel Banc de Terrassa. Joaquim Careaga, cinc anys després, fou l'apoderat de la comissió liquidadora d'aquest Banc de Terrassa, alhora que passà de gerent al Banco de Crédito Ampurdanés.

El nom de Careaga fou molt conegut a la nostra ciutat a la tercera dècada del nostre segle, ja que un fill seu fou un dels pioners de l'aviació figuerenca en aquell camp que es va muntar a la carretera d'El Far, prop del riu Manol. Era propietari d'una avioneta amb la qual tot sovint i acompanyat d'algun amic sobrevolava la població i la comarca.

Cal observar que tot i aquesta desaparició bancària va seguir funcionant

una delegació de Fills de J. Monsalvatge al local de la impremta La Veu de l'Empordà.

BANCA COLLDECARRERA

Una nova entitat bancària, encara que menuda, es va instal·lar al carrer de Lasauca, a la cantonada amb el carrer de Vilafant, amb el nom de BANCA COLLDECARRERA. Va perdurar poc temps ja que, tot seguit, va transferir el seu passiu a la Banca Ferran, que se subtitulava com Successora de Miquel Colldecarrera.

BANCA FERRAN

La BANCA FERRAN era una altra institució figuerenca anomenada inicialment CASA DE BANCA I CAMBIO de J. FERRAN i GALTER i, després, BANCA FERRAN. Josep Ferran i Galter (1889-1945) era un propietari benestant de Figueres que tenia una casa distingida al carrer Nou, cantonada al de Clerch i Nicolau. L'oficina del banc era a la placeta alta de la Rambla, però ja hem vist que ràpidament va absorbir la Banca Colldecarrera i va situar l'establiment al mateix emplaçament del carrer de Vilafant, cantonada al de Lasauca. Aquesta casa era la pairal dels Colldecarrera (després dita de can Vidalet perquè una filla Colldecarrera es va casar amb el metge Narcís Vidal). El 1917 la Banca Ferran va fer un préstec a l'Ajuntament per un import de 25.000 pessetes, reintegrables en dos anys i mig. La meitat de l'import era sense interès i l'altra meitat amb un interès del 5 per cent. Els diners van servir per adquirir una part de les cases de l'illa edificada que hi havia a la placeta alta de la Rambla i que fou enderrocada en aquests anys. El 1919 aquesta banca fou adquirida pel Banco Hispano Americano, però encara l'any següent apareixia amb el nom de Banca de J. Ferran oferint interessos del 3 per cent a la vista.

BANCA CASALS I LLORENS

Una nova entitat local formada aquests anys fou la BANCA CASALS I LLORENS. El primer, Àngel Casals, era figuerenc i participava a la vida política local esquerrana, mentre que Alfons Llorens era un propietari ric de Roses. Era un establiment molt petit situat a la Rambla, a la planta baixa de la casa número 8, on hi ha el rellotge, creat el 1925, procedent de la Casa de Canvi i Monedes d'Àngel Casals que ja existia l'any 1920. El mes de maig de 1930 va ésser absorbit pel Banc de Catalunya, fundat el 1920, que també va fer fallida el 1931, pocs mesos després d'adquirir la Banca Casals i Llorens. (No cal confondre aquest Àngel Casals amb un altre Casals que

tenia una botiga d'òptica emplaçada quasi al seu costat, a la cantonada del carrer de Girona amb la Rambla, un fill del qual es va casar amb una filla del banquer Coldecarrera).

En aquest mateix local hi hagué, el 1934, una primera sucursal del Banco Central, però es va suprimir aquesta oficina als pocs mesos, com s'explica més endavant.

EL BANCO DE FIGUERES

Queda finalment un últim establiment bancari figuerenc, el BANCO DE FIGUERES. Va començar a funcionar el 1920 com a Banc de Figueres de Busquets i Vergés. Lluís Vergés, figuerenc, havia estat empleat de la Casa de Canvi de Coldecarreras i després de la Banca Ferran. Busquets era de Girona. Aquest banc oferia interessos del 4,5 per cent a sis mesos i del 5 per cent a un any. Tenia un capital fundacional de 10.000 pessetes. Era situat al carrer de Monturiol, tocant a la plaça de la Palmera, on encara avui hi ha una llibreria i casa de canvi regentada pel nét del fundador del banc. Aquesta raó social va desaparèixer el 1924 i va traspasar el seu actiu a Lluís Verges i Vilanova, el qual va denominar-lo de forma homònima BANCO DE FIGUERES-BANCA VERGES, que es va mantenir fins al 1936. El 26 de maig de 1920 l'Ajuntament l'havia autoritzat a emprar l'escut de la ciutat de Figueres en els seus impresos i encara avui a la façana de la casa hi és esgrafiàt.

La premsa (Figueres, maig de 1920) explica que “entre la brillante pléyade de entidades bancarias, figura en lugar preminente una muy simpática por el entusiasmo y reconocida competencia de sus fundadores...el Banco de Figueres. En esta hora de remoción febril y de magños proyectos... el Banco de Figueres abre sus puertas en la hermosa capital del Alto Ampurdán dispuesto a prestar su concurso a la industria y al comercio, no sólo local, sino comarcano.... felicitar com efusión a los señores Busquets y Vergés...”. S'anunciava com un “banc pròpiament figuerenc i empordanès” que “comprava i venia importants partides de francs i demés moneda estrangera. Obras son amores”.

En iniciar-se la Guerra Civil, 1936-39, i davant el perill d'una confiscació de tots els dipòsits per part del Comitè antifeixista que s'havia fet amo de la situació, el senyor Vergés anà a casa de cadascun dels impositors i els retornà els diners. Acabat el conflicte bèl·lic, va demanar permís per continuar les activitats bancàries, però no li fou autoritzat. Llavors es donà d'alta com a Corredor lliure de canvi i borsa i actualment el seu nét és qui regenta la casa de canvi, juntament amb una llibreria.

El Banc de Figueres, a la plaça de la Palmera, avui Casa de Canvi.

CASES DE CANVI

Cal esmentar també les cases de canvi de Can SURRIBAS, a la cantonada del carrer de Peralada amb el carrer Ample, l'anomenada RITU

DEL CANVI al carrer Magre i a la plaça de la Llana, on hi tenia unes finestres protegides amb reixes que encara avui són visibles, l'esmentat Banc Verges i l'altra d'en Pere SAMPERE a la placeta baixa de la Rambla. Aquest havia estat un empleat del Banc de Catalunya que, en fer fallida aquest banc el 1931, es va independitzar instal·lant-se pel seu compte com agent de canvi.

En aquella època era molt important el canvi de divises i encara que també ho feien els bancs, era una activitat secundària i la gent tenia més concurrència per les cases de canvi pròpiament dites. Un considerable nombre de pagesos i obrers participaven en les feines temporeres de França, com la verema, la recollida de cireres i préssecs, etc. Tornaven a casa amb un bon grapat de francs, que en molts casos els ajudaven a viure la resta de l'any. Feien l'intercanvi a les cases de canvi, les quals negociaven les divises a la Borsa de Barcelona.

La Casa SURRIBAS era la més important. La va iniciar Consuelo Surribas i Juè, que és la primera dona figuerenca que va pagar contribució industrial, puix disposava d'una botiga d'ultramarins al carrer de la Barceloneta. Un dels dos nebots que tenia treballava al Banco de Préstamos y Descuentos i després al Banco Hispano Americano. Va suggerir a la seva tia que és dedicqués al negoci del canvi i el mes de setembre del 1922 va obrir l'oficina al carrer de la Muralla, número 16, conjuntament a la botiga d'ultramarins. Tot anava molt bé. A les èpoques de canvi, segons els treballs temporers, una munió de comerciants paraven els seus carros davant la Casa Surribas i oferien els seus productes als obrers que havien canviat els francs i que aprofitaven per comprar aliments i productes manufacturats que necessitaven per a les seves llars. Durant unes hores el carrer de la Muralla era un autèntic mercat.

Poc temps després, el nebot de la senyora Surribas fou advertit pel banc en considerar poc ètic que a la tarda ajudés la seva tia en aquestes tasques bancàries i llavors va demanar el trasllat a la sucursal que el Banco Hispano Americano tenia a Lleida. La tia va continuar sola el negoci fins al 1938 que es donà de baixa, per les causes bèl·liques del moment. Acabada la Guerra Civil, el 1939, traslladà l'activitat a la botiga que feia cantonada amb el carrer de Peralada, ja que tota la casa era seva i l'havia hagut de renovar per què havia estat afectada pels bombardeigs d'aquesta conflagració. Va demanar llicència per continuar l'activitat de canvi, però en aquells anys el Govern no li va autoritzar, ja que la frontera va estar tancada diverses vegades durant la guerra europea, 1939-1945, i també posteriorment. Hi havia una política monetària molt restringida i fiscalitzadora. Més tard se li va concedir el permís. En aquests anys, el fill de la seva neboda, Antoni Gogoy i Surribas, que era professor mercantil, es va fer càrrec de l'activitat de la tia, operacions que avui encara manté.

EXPANSIÓ ECONÒMICA

CAJA DE PENSIONES PARA LA VEJEZ Y DE AHORROS DE CATALUNYA I BALEARS

La primera mostra de l'expansió econòmica, la trobem en l'arribada de la Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros de Catalunya i Balears.

Hem explicat l'existència de la Caja de Ahorros y Monte de Piedad del Ampurdán que finalitzaria la seva activitat el 1916. Un any abans, a l'Ajuntament de Figueres es va rebre un escrit de la CAJA DE PENSIONES PARA LA VEJEZ Y DE AHORROS DE CATALUÑA I BALEARES (fundada a Barcelona el 1904) per obrir una sucursal a Figueres (la segona

L'edifici de "la Caixa" a la plaça de la Palmera. Encara no hi havia el brollador.

de la província, ja que la primera era a Girona des del 1909), però el director general de l'entitat va dir que seria millor que fos l'Ajuntament de Figueres qui demanés la seva instal·lació a Figueres per evitar suspicàcies i recels per part de la Caja de Ahorros y Monte de Piedad del Ampurdán ja establerta. L'Ajuntament va decidir abstenir-se, perquè considerava que aquest tipus d'operacions ja les feia l'esmentada caixa empordanesa que disposava de 703 impositors i d'un capital de 287.349 pessetes, encara que l'any següent

es va autoritzar la petició i el 1916 ambdues entitats iniciaren negociacions i es fusionaren, prevalent el nom de Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros de Cataluña y Baleares que va ocupar l'edifici del carrer de Sant Pere, on va romandre fins al 1951, que construïren el nou edifici de la plaça de la Palmera, tot i que més tard els baixos i el primer pis d'aquest local del carrer de Sant Pere es convertiren en una sucursal. El segon pis d'aquest edifici fou venut el 1985 a l'Ajuntament per la quantitat de dos milions de pessetes i amb la finalitat de destinar-lo a ampliació de les seves oficines, ja que el nivell del pis coincidia amb el de la casa de la Vila. El 1915 la Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros va organitzar l'obra d'homenatge a la vellesa, que era presidida pel rector de la parròquia de Sant Pere i el jutge municipal.

La Caixa va impulsar des del primer moment la creació de les assegurances socials, en pensions diferides, pensions immediates i capitals diferits. La pensió diferida consistia a crear una pensió vitalícia a partir de l'edat escollida per l'impositor; les immediates es formaven amb el lliurament d'una quantitat que donava dret a percebre, fins a la mort, una pensió periòdica proporcional, i el capital diferit era per crear dots.

L'edifici de la plaça de la Palmera és un projecte de l'arquitecte figuerenc Pelaio Martínez. El solar provenia d'un antic garatge de la família Soler que havia resultat afectat per la Guerra Civil 1936-39, i que no s'havia rehabilitat. Es tracta d'un edifici de línies neoclàssiques, amb una façana de pedra. Una part de la planta baixa està destinada a biblioteca pública de la pròpia Caixa.

LA PRIMERA GUERRA MUNDIAL

A la segona dècada d'aquest segle van augmentar la presència dels banquers de fora, que van aprofitar el moment brillant de l'economia nacional amb motiu de la guerra europea, 1914-18. "Els negocis de tota mena sofriren un greu col·lapse pel temor del què podria esdevenir. Als bancs aviat es notà una retirada de diners, a alguns dels quals la cosa fou quelcom seriosa i amb perill de fer-los trontollar.... Al natural col·lapse dels primers temps de la guerra va succeir que, poc a poc, tot es transformà en una creixent febre de negocis de tota mena. Les necessitats del país veí anaren creixent i Figueres esdevingué un mercat diari on acudien una legió de persones de l'altre costat de la frontera disposades a comprar tota mena de coses, especialment queviures. No existia intervenció de cap mena, ni en visats de passaports, ni en canvi de monedes, ni en traves a l'exportació. Gairebé podríem dir que allò era Xauxa. Arribà una temporada que es pot dir que cada botiga era una casa de canvi de monedes: els bitllets francesos i monedes d'or (en deien lluises) circulaven a dojo"⁽³⁰⁾.

30. Opuscle titulat "*Cinquanta anys d'activitats professionals*" editat pel Banc de Bilbao en el 1961 i escrit per Jaume Quer i Fortunet, que recull les impressions d'un funcionari de Banca al llarg de 50 anys de treball.

En aquestes circumstàncies es disposava de molts diners perquè els agricultors i comerciants venien tots els productes a preus mai vistos a causa a les necessitats europees. “Qualsevol que disposés d’un carro, camperol o no, es convertia del dia a la nit en comerciant. Un carro carregat de qualsevol cosa, i carretera enllà, a Perpinyà, a Narbona i qui sap a on.... Les monedes d’or eren donades, per pagament de mercaderies, a la par amb les pessetes”

Aquesta massa de capital va permetre la instal·lació de nous bancs que acaparaven diners i feien crèdit. L’especulació era conjuntural. En aquell moment entusiasta es gastaven frívolament els diners que es guanyaven tan fàcilment. Hi havia persones que pensaven que s’havien fet riques d’un dia a l’altre. Tot era vendible en aquesta exportació. Es feien nombrosos crèdits bancaris per atendre alegres expansions comercials i industrials o simplement fustuoses. Però no va tardar en arribar la crisi. En acabar-se la guerra europea, 1914-1918, es va deixar de vendre a l’exterior, van baixar els beneficis, van persistir els interessos dels crèdits, ja no es van poder pagar els compromisos contrets, molta moneda estrangera motiu d’especulació va perdre el seu valor, el cost de la vida va inflar-se, la gent va començar a retirar diners dels bancs i aquests, en no tenir entrades, van eixugar les seves liquideses de tresoreria i va venir la crisi. Es van complir exactament les previsions que havia fet el banquer Carles Cusí de Miquelet, segons hem explicat abans. El primer daltabaix fou el 1920 amb la crisi del Banc de Terrassa, seguit de la suspensió de pagaments del Banc de Barcelona.

A Figueres hi hagueren diverses variacions de la banca. En aquesta època la Banca Jordà ja no existia, la Banca Careaga s’havia fusionat amb la Monsalvatge, la Banca Ferran i la Banca Cusí s’havien traspassat al Banco Hispano Americano i només la Banca Perxas es va mantenir fins després de la Guerra Civil, 1936-39. A partir de l’any 1920, el moviment bancari va incloure noves empreses, ampliacions, traspassos i desaparicions.

ELS BANCS CATALANS I NACIONALS

Dels bancs de caràcter nacional, n’hi hagueren diversos que vingueren a establir-se a Figueres adaptats al nou sistema bancari integrat del 1920. Són els següents:

El BANCO DE CRÉDITO AMPURDANÉS, creat el 1925 amb un capital de 250.000 pessetes, era corresponsal de la Banca Soler i Torra de Barcelona i s’havia constituït amb financers de Girona i de Barcelona. En la seva propaganda a la premsa local exposava que “nuestra compenetración con la Banca de los senyores Soler y Torra Hnos. nos permite estar en contacto continuamente con las alzas y bajas de toda clase de divisas y valores”. Era situat a la Rambla, a la cantonada al carrer de Sant Pere, on hi ha la farmàcia Bonmatí. Va desaparèixer durant la Guerra Civil, 1936-39. El gerent era el figuerenc Joaquim Careaga. Les seves caixes fortes les va comprar la Banca Perxas i Cia.

El BANC DE TERRASSA va entrar amb molt d’impuls a Figueres l’1

Banc de Crèdit Ampurdanès, a la cantonada de la Rambla i el carrer de Sant Pere, on avui hi ha la Farmàcia Bonmatí.

d'abril del 1920. Havia estat organitzat a la temporada anomenada de “febre d'or” el 1881, amb un capital de 5 milions de pessetes. Va adquirir la Banca Monsalvatge el 1920. Oferia interessos del 4 i el 5 per cent. Era instal·lat al lloc on hi havia hagut el Cafè Suís, a la Rambla, a la cantonada amb el carrer del Forn Nou (on hi hagué després el Banco Central), en la casa propietat dels Tutau. Anunciava que disposaven d'un capital social de 20 milions i unes reserves de 10 milions i oferia interessos del 5 per cent amb el termini d'un any. Va entrar en crisi a causa de les especulacions amb valors estrangers el mes de desembre de 1920, pocs mesos després d'obrir la sucursal a Figueres, però va rebre un ajut interbancari de la Companyia de Crèdit Bancari (grup de bancs creat ràpidament per evitar la suspensió de pagaments del Banc de Terrassa) que li permeté continuar, i encara el 1923 es van efectuar importants obres de reforma a l'edifici social, però el mes de novembre d'aquest any ja anunciava a la premsa local que havia arribat a un acord amb la Banca Arnús perquè aquesta continués les operacions del Banc de Terrassa. El 1925 Joaquim de Carreaga i Pastor fou nomenat apoderat de la Comissió liquidadora d'aquest banc. El seus serveis es van transferir el 1923 a la Banca Arnús, una de les entitats més antigues, fundada el 1846, però que fins el 1910 no s'havia implantat a Girona i el 1923 a Figueres, per l'absorció descrita, com a primera sucursal a les comarques gironines. La Banca Arnús estava emplaçada al mateix lloc de l'antic Cafè Suís.

El BANC DE BARCELONA, era el més antic de Catalunya, fundat el 1844 amb un milió de duros per Manuel Girona, un potentat barceloní qual havia estat propietari d'una casa a Figueres, situada al carrer de Girona on hi

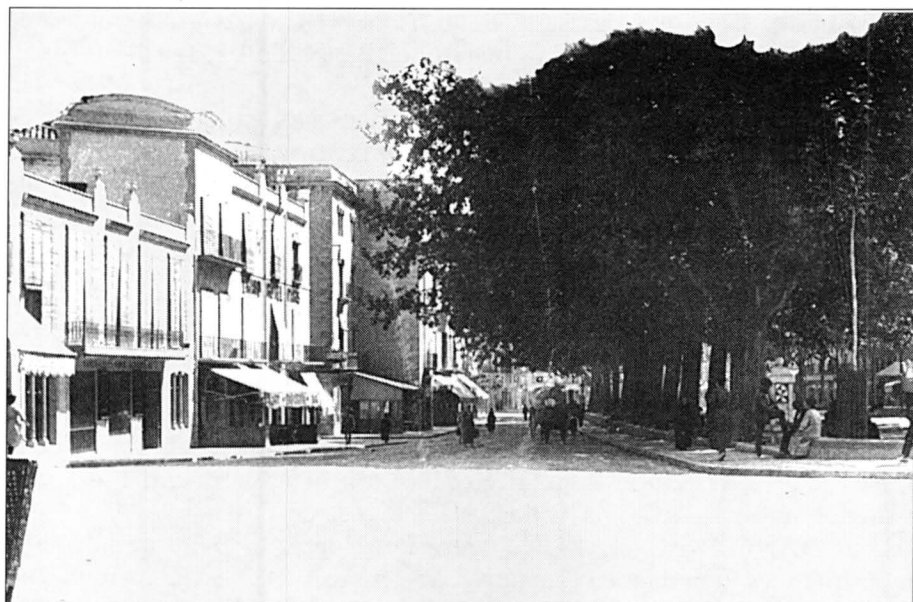
ha l'escut de la Posada del Senyor Rei. Aquest Banc havia fet emissió de bitllets fins el 1874 en què la creació del Banco de España li atorgà el monopoli de les emissions de moneda. El 1895 va demanar una col·laboració econòmica a l'Ajuntament de Figueres per nodrir una subscripció a favor de les víctimes del naufragi del creuer Reina regenta, a la qual va col·laborar amb la quantitat de 100 pessetes. El Banc de Barcelona féu suspensió de pagaments pocs mesos després d'arribar a Figueres, el 27 de desembre de 1920. La seva posterior liquidació donà lloc al BANC COMERCIAL DE BARCELONA, que no va arribar a Figueres fins al 1931 per integració del Banco de Préstamos y Descuentos, que ja tenia sucursal a Figueres des del 1928. Va deixar de funcionar el 1940 en incorporar-se al Banco Hispano Colonial. Havia estat emplaçat a la Rambla, número 11, al lloc on ara hi ha el Cafè Exprés, abans de la reforma de la casa, el 1932, després a la cantonada dels carrers de Lasauca i de Vilafant i, finalment, als baixos de la Casa Cusí, avui Banco Popular Español, on hi havia hagut l'Hispano Americano que el 1932 s'havia traslladat a la casa del costat.

El BANC DE CATALUNYA era considerat el banc comercial i industrial més important de Catalunya. Va ser creat el 1920 (coincidint amb la mort dels bancs de Barcelona i de Terrassa) i va obrir una sucursal a Figueres al començament del 1931, només uns mesos abans de fer suspensió de pagaments, el mes de juliol. Aquesta fallida provocà un gran pànic al comerç i a la indústria catalana, per la garantia que fins llavors representava per a tots els seus clients. La crisi fou desencadenada per la retirada de dipòsits a conseqüència de la fallida bancària mundial del 1929. El Banc de Catalunya havia arribat a Figueres per absorció de la banca local Casals i Llorens, creada sis anys abans i que era situada a la Rambla, número 5.

El BANCO CENTRAL, va tenir una primera i fugaç estada. En una fase d'expansió entre el 1920-1934 aquest banc va tenir, per pocs temps, una sucursal a la Rambla, número 6, la casa del rellotge, on hi havia hagut la Banca Casals i Llorens. Només va durar uns mesos, perquè la política de la direcció del banc, en aquells anys, va retornar-lo a una situació centralista i va suspendre aquesta sucursal. El Banco Central no tornà a aparèixer a Figueres fins el 1948 per absorció de la Banca Arnús.

El BANCO DE PRÉSTAMOS Y DESCUENTOS s'havia creat el 1881, va inaugurar la seva sucursal a Figueres el mes de setembre de 1928. Era situat a la Rambla, on ara hi ha el Cafè Exprés. Al cap de poc temps s'incorporà a Previsores del Porvenir. Va finalitzar els seus serveis el 1931, els quals van passar al BANC COMERCIAL DE BARCELONA creat arran de la suspensió de pagaments del Banco de Barcelona. Era emplaçat als baixos de la Casa Cusí, a la Rambla. La sucursal a Figueres va durar fins al començament de la Guerra Civil, 1936-39, i en el 1940 fou absorbida pel BANCO HISPANO COLONIAL.

El BANCO HISPANO COLONIAL va entrar a Figueres el 1934, després d'haver ampliat capital en haver adquirit del Banc Central el 33 per cent del seu capital i d'haver-se produït un creixement geogràfic. També tenia la cartera de valors de la Banca Arnús. Va instal·lar-se al

Al lloc de l'avui Cafè Exprés, a la Rambla, hi havia el Banco de Préstamos y Descuentos.

carrer de Vilafant, num. 2 i Lasauca, núm.1. El 1940 va absorbir el Banco Comercial de Barcelona i es va traslladar al seu local de la Casa Cusí, a la Rambla. Aquest banc havia estat creat a Barcelona el 1876 pel milionari barceloní Manuel Girona, persona que ja hem trobat a la creació del Banc de Barcelona i que, com hem dit, havia tingut almenys una finca a Figueres.

La BANCA ARNÚS fou fundada a Barcelona el 1846, amb capital totalment català. El 1923 va obrir la sucursal de Figueres, que fou la primera a la província de Girona, aprofitant que havia adquirit el traspàs del Banc de Terrassa i amb el projecte de cobrir les comarques frontereres. El 1929 va arribar a ser el segon Banc de Catalunya i era especialista en el negoci dels moviments bursàtils. Va tenir connexions amb el Banc de Catalunya (el primer del nostre país) però en fer aquest suspensió de pagaments, el mes de juliol del 1931, es va fer córrer intencionadament el rumor de què la crisi també afectava a la Banca Arnús, el que va motivar la retirada de dipòsits de molts clients, que el banc va atendre sense masses dificultats. Era una banca cobejada pels grans bancs i després de la Guerra Civil, 1936-39, el Banco Central va adquirir un gran nombre d'accions de l'Arnús, fins que en fou soci majoritari, imposant el 1948 el canvi de nom pel de Banco Central. Era a la Rambla, a la cantonada del carrer del Forn Nou.

Una curiosa anècdota de la Banca Arnús, poc després de la seva arribada a Figueres, fou la provocada en una "tarda de pànic a la borsa". Havia entrat a treballar al banc un novell jove figuerenc i li va tocar estar de guàrdia el dissabte a la tarda, quan ja es feia "setmana anglesa". Li van dir

que només havia d'atendre una comunicació que li farien des de Barcelona, sobre les cotitzacions a borsa i apuntar-ho a la pissarra de la façana. A les sis de la tarda va rebre el comunicat de la telefonista central, que ràpidament li va descabdellar els valors del dia. El jove, que encara no sabia la importància que aquestes cotitzacions tenien, va anotar-les a la pissarra del carrer amb bona voluntat però amb diversos errors. Com que en aquell temps hi havia força gent que vivia dels cupons dels valors i accions, a les 6 de la tarda anaven a veure a la pissarra les cotitzacions oficials i van quedar astorats davant aquelles dades que en alguns casos els arruinaven. Fou un pànic general. Començaren a telefonar alarmats a la direcció i aquesta va desplaçar-se fins al banc, va veure el desgavell i en una trucada a la central va rectificar i ajustar a la realitat les cotitzacions, retornant la calma als inversors i dient al jove que la setmana següent tornaria a rebre la informació i que així ho faria be.

El BANCO HISPANO AMERICANO que havia estat creat el 1902, va comprar el 1919 la Banca Ferran i l'any següent la Banca Cusí. Va aprofitar la fallida del Banc de Barcelona per introduir-se amb fermesa. Era als baixos de la Casa Cusí, a la Rambla, fins al 1932, que va traslladar-se a la casa del costat, a can Salanca (antiga Casa Vilallonga), que havia estat construïda de nova planta. La premsa de l'època (Figueres, maig 1920) feia un elogi d'aquest banc i del poderós auxili financer que representaria per a la comarca i deia que era "otro acierto indiscutible por parte del Consejo de Administración del Banco Hispano Americano, poner la Dirección de la sucursal de Figueres en manos del señor Alfonso Cusí Jordá, hijo de don Carlos, cuyos envidiables dotes de actividad, ilustración financiera y carácter emprendedor, contribuirán al engrandecimiento de la Sociedad bancaria mencionada.". Formava part del Consell d'Administració d'aquest banc l'apotecari figuerenc Joaquim Cusí Fortunet, després creador dels Laboratorios Norte de España al Masnou i un dels grans benefactors figuerencs.

Igualment hi havia representants d'entitats bancàries que només feien operacions peculiars com el BANCO CATALAN, que era Juli de Masdevall, a la Casa Fina, a la mateixa botiga de venda de robes, al carrer de la Jonquera número 2; el BANCO HIPOTECARIO DE ESPAÑA atès pel contractista d'obres Alfons Roda, a la Rambla, número 5, o el BANCO HISPANO DE LA EDIFICACION, a la Rambla, número 15 i del que se'n cuidava l'agent d'assegurances Benet Deusedes.

LA CAIXA POSTAL

A les oficines de Correus, que llavors estaven al primer pis de la casa número 8 del carrer de la Jonquera, hi havia una petita oficina de la CAJA POSTAL DE AHORROS (fundada a Madrid el 1916) que anunciava que "els divendres no hi ha servei". Aquesta Caixa era inclosa dintre el perímetre dels serveis de Correus, fins i tot al nou l'edifici de la plaça del Sol, fins que

el 1991 va independitzar-se en un local a la pujada del Castell, a l'antiga Casa Rodeja.

FIGUERES, EN ELS ANYS DE LA CRISI BANCÀRIA

La ciutat de Figueres, a part de les fallides i alteracions d'actius i passius d'uns bancs a altres, es pot dir que va viure la crisi nacional sense gaire repercussió. El 1919 i 1920 la situació conjuntural laboral va ser molt difícil a Barcelona, perquè hi hagué un augment de l'atur, vagues continuades, violències, assassinats, anarquisme, etc. A Figueres no va passar res d'això. La ciutat va viure lliure dels conflictes socials i és una època brillant de la història local. Però sí que es va comentar àmpliament la pertorbació bancària, amb les fallides del Banc de Terrassa i la suspensió de pagaments del Banc de Barcelona. En els estaments econòmics es va veure amb optimisme el canvi legislatiu del 1921 amb la Llei Cambó, que va establir un sistema integrat amb el control de l'activitat bancària i ajuts en cas de dificultats. Igualment es va crear, en el 1928 la Confederació espanyola de caixes d'estalvi per agrupar totes aquestes entitats.

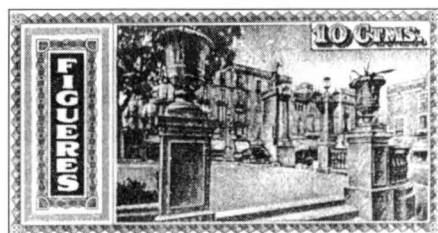
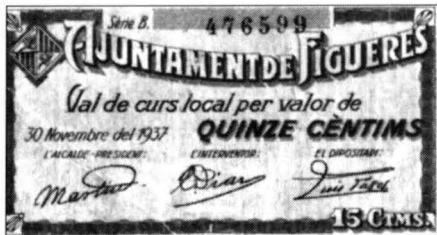
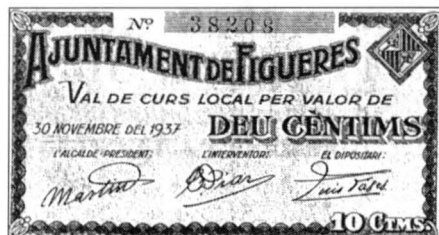
L'Ajuntament va formalitzar en aquest període la seva primera operació oficial de crèdit. Hem vist que el 1844 i el 1850 havia demanat diners a l'Hospital de Figueres, però no consta cap manlleu oficial fins al 1918. Es va tractar d'un crèdit d'un milió de pessetes a la Caixa Comunal de Crèdit de la Mancomunitat de Catalunya, reintegrable en cinquanta-cinc anys, amb interessos entre el 5 i el 6 per cent, per promoure grans plans urbanístics: municipalització de les aigües, nova xarxa de clavegueram, pavimentació de carrers amb sòl de llamborda, cobriment de la riera Galligans, construcció d'edificis escolars, ajuts per bastir cases barates i horts populars, parc municipal, nou edifici de la Casa de la Vila i mercat públic. És curiós el problema fonamental que s'argumenta: una mortalitat del 21,73 per cent, similar a altres poblacions, però que amb aquest projecte es podria reduir a dues-centes defuncions menys cada any per les millores sanitàries que comportaria: notable disminució de malalties com la tuberculosi, el tifus, les vies respiratòries, l'aparell digestiu i el càncer. La càrrega que aquest crèdit representava per habitant i any era de 30 pessetes, "el mateix que abans de l'emprèstit" (ja que l'amortització es pensava pagar amb el sobrant anual de caixa) i era una "quantitat inferior a la immensa majoria del que tributen altres poblacions d'igual o major categoria que Figueres", la mitjana de les quals era de 48,98 pessetes.

Pel que fa a l'aportació dels empresaris figuerencs, aquesta fou molt notable. La ciutat comptava amb una base industrial molt fonamentada i arrelada procedent del segle XIX, quan la vila disposava de diverses i importants fàbriques de pells adobades que requerien l'adquisició de pells fins i tot fora dels límits comarcals, a la regió francesa del Rosselló, per la seva capacitat de producció. També hi havia trulls, fàbriques d'aiguardents, de sabó, maquinària, etc. L'arribada del ferrocarril, el

1877, va representar un augment considerable del comerç figuerenc i del transport de mercaderies de la comarca, com el suro, el carbó vegetal, la rajoleria i els materials de la construcció. En començar el segle XX aquesta activitat encara es va ampliar més. La introducció, primer del gas, el 1860, encara que amb poca repercussió industrial i després de l'electricitat, el 1897, va permetre una nova concepció i ampliació industrial. Dues empreses locals de producció d'energia elèctrica varen constituir-se a Figueres, ampliades després a tota la comarca. Eren les dels senyors Carles Cusí de Miquelet i Pau Pagès (1837-1921), els quals van aportar igualment noves fàbriques de ciment i sabonet i dues sales cinematogràfiques. Aquests dos promotors figuerencs foren autèntics motors del creixement econòmic per a la ciutat i crearen molts llocs de treball i es mereixen el reconeixement públic a la seva tasca. Altres empreses destacables foren la fàbrica de productes alimentaris de Carles Mercier que exportava a Amèrica, les foneries de ferro dels senyors Fèlix Jaume Gelart (1864-1935) i Lluís Fita (iniciada el 1840), les fàbriques de xocolata Viñas (amb avantpassats en el mateix negoci des del 1704) i Comet (fundada el 1774), els grans magatzems de roba de la família Matas (presents al comerç local des de principi del segle passat), germans Fortunet, Massot i Puig París, la cereria de can Delclòs, la gran ferreteria d'en Costa Ferran dita "El siglo figuerense", els grans magatzems alimentaris de la Companyia Comercial Vicenç Salleras Pla, els laboratoris farmacèutics d'en Joaquim Cusí Fortunet (nascut a Llers en el 1879 i que després es traslladà al Masnou amb el nom de Laboratorios Norte de España), l'empresari d'obres públiques Ceferí Carré (que tenia la pedrera on hi ha el Complex Esportiu municipal), els constructors pioners de molins de vent per a tota la comarca i fora d'ella dels industrials Ubanell i Brunet, els terrissaires com Ymbert de la Rambla (que ja funcionava des de primers del segle XIX), els pellaires Geli i Moradell (continadors d'aquella tradició que al segle XIX havien impulsat Pujol, Magí Bassols, Roca, Joan Bofill, entre altres), les sederies de Giralt i Cia., etc. Ja més tard aparegueren la fàbrica de bicicletes dels germans Gimbernàt (iniciat en un petit taller el 1913 i ampliat amb la fàbrica al carrer Nou el 1940), la de maquinària agrícola Avellana (1923), una altra fàbrica de bicicletes, la Riera-Juanola (que va començar el 1935), Indústries Ferrer, Raquer, Quer, Conesa, Novellón, etc. Eren empreses amb bona solvència econòmica pròpia i que havien creat molta riquesa a la vila i molts llocs de treball. Per corraborar el fet de la bona entesa entre Ajuntament, empresaris i obrers de la ciutat destaquen els acords adoptats al final de segle sobre la jornada de vuit hores i la festa del Primer de Maig, molt abans que a la resta dels país, i la decisió dels bancs locals el 1919, d'implantar la "setmana anglesa" amb la qual els empleats feien festa la tarda del dissabte.

LA GUERRA CIVIL I LA POSTGUERRA

PAPER MONEDA LOCAL DURANT LA GUERRA CIVIL 1936-39

En esclatar la Guerra Civil, 1936-39 a Figueres figuraven només els següents bancs: Arnús (Rambla, 30), Perxas i Cia. (Monturiol, 11), Comercial de Barcelona (Rambla, 20), Hispano Colonial (Lasauca, 1 i Vilafant, 2), Banco Hispano Americano (Rambla 21) i Crédito Ampurdanés S.A. (Rambla, 11). Aquest últim desapareixeria durant la guerra.

Al llarg d'aquesta conflagració bèl·lica la banca va estar sota el control del Departament de Banca i Borsa de Comitè antifeixista local de finances. Els milicians, armats amb fusells, feien guàrdia als despatxos bancaris. Una de les seves actuacions fou la d'imposar contribucions de guerra a les persones que considerava acabalades, a les quals enviava un comunicat en

què es deia: “Ciutadà. La lluita contra el feixisme ens obliga a tots a aportar-li el més decidit esforç. Els obrers, el moral i físic; els capitalistes, l’econòmic. Per tan sou pregat de lliurar seguidament a aquest Comitè la quantitat de... pessetes per tal de poder atendre degudament les moltes despeses que tenim. Esperem veure’ns atesos sense demora. Nota: Se us dóna temps de 48 hores”. Les quantitats que imposava el Comitè variaven entre 500 i 150.000 pessetes. A les tres primeres llistes trobades a l’arxiu municipal hi ha 65 persones citades amb un muntant global de 829.600 pessetes, de les quals n’havien cobrat 273.550, que equivalia a una quantia fabulosa puix que era la quarta part del pressupost municipal previst per tot l’any, la qual cosa dóna una idea de les exigències.

El 20 de juliol del 1936, segon dia de la revolta militar, per tot el país se suprimiren les operacions bancàries de transaccions de valors i el bloqueig de comptes corrents. Els bancs de Figueres es limitaren a concedir reintegraments de diners d’un màxim de 500 pessetes. “Malgrat tot, cal considerar que el Comitè Anti-Feixista i el Control Obrer s’escaigué en mans expertes que evitaren en el possible un bon nombre d’exabruptes que molt sovint els hi eren proposats i fins i tot exigits”⁽³¹⁾. Algun banquer, com Xavier Perxas fou empresonat.

Llavors eren de curs legal dins de la República espanyola els bitllets del temps de la Monarquia, emesos pel Banc d’Espanya de Madrid, des de la quantitat de 25 pessetes amunt la moneda de paper, de 5, 2, 1 i 0,50 les d’argent, de 25 cèntims les de níquel i de 10 i 5 cèntims les de coure, dites xavalla. El 13 d’octubre, un decret del Govern republicà eliminava del mercat tota la moneda d’argent, recollida que també va fer la Generalitat de Catalunya, aconseguint així uns considerables estocs d’or i de plata.

Pel que fa a la moneda fraccionària, la d’argent la feia servir el Govern per a la compra de material de guerra a l’estranger i la de coure, l’emprava per a la fabricació de material de guerra, però també algunes persones s’adonaren del seu possible valor “per a després de la guerra” i es guardaren totes les peces que pogueren. Això va ocasionar la total desaparició en el mercat de moneda fraccionària. Les cooperatives, els sindicats, els casinos i alguns establiments establiren vals propis. A Figueres hi hagueren vals de la Sala Edison, del Gremi de cafès i bars, de l’Economat del Correccional de Figueres, del Casino Menestral i d’altres, fins i tot de particulars com el cas d’August Surroca per valor de 5 cèntims.

El 21 de setembre del mateix 1936 la Generalitat va crear el Paper Moneda Nacional Català, garantit amb els estocs d’or i plata que tenia, que fou obligatori a tot el país català. Aquest Decret de la Conselleria de Finances no va sortir publicat al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya fins l’11 de desembre. La creació d’aquest paper-moneda es justifica dient que “per tal que en cap moment no pugui produir-se el conflicte que significaria la manca de numerari per a les transaccions comercials i de la

31. Opuscle titulat “*Cinquanta anys d’activitats professionals*” editat pel Banc de Bilbao en el 1961 i escrit per Jaume Quer i Fortunet, que recull les impressions d’un funcionari de Banca al llarg de 50 anys de treball.

vida ordinària... es fa necessària l'emissió de bitllets de curs legal". La primera emissió fou de 22 milions de pessetes en bitllets de 10, 5 i 2,50 pessetes, amb garantia directa per "la revalorització dels estocs d'or i pel tresor procedent de les apropiacions efectuades com a conseqüència del moviment insurreccional" i "amb la mateixa consideració i poder liberatori que els del Banc d'Espanya".

Alhora, el 9 d'octubre s'autoritzava als ajuntaments organitzar autònomament la seva vida econòmica, administrativa, cultural, de defensa i altres, que modificava la Llei municipal de Catalunya. La majoria dels ajuntaments usaren aquest privilegi i començaren a emetre paper moneda propi. La disposició establia que el seu import havia de ser de poc valor i ser garantit amb un dipòsit de bitllets del Banc d'Espanya o de la Generalitat per la totalitat del seva quantia i que havien de publicar-se al D.O.G.C. els acords d'aquestes emissions. El Decret de la Generalitat autoritzant aquestes emissions locals no apareix publicat en el *Diari Oficial de la Generalitat*.

L'Ajuntament de Figueres, per acord del 2 de febrer de 1937, disposà l'emissió de 650.000 bitllets d'1 pesseta, dels quals 300.000 es varen sobrestampillar reduint el seu valor a 50 cèntims. Així el valor d'aquesta emissió fou de 350.000 vals d'1 pesseta, igual a 350.000 pessetes i 300.000 vals de 0,50, valor 150.000 pessetes, total 500.000 pessetes. Es van imprimir a Indústries Madriguera, de Barcelona, que van facturar tres càrrecs de 2.250, 7.250 i 26.358 pessetes per les despeses d'impresió. Aquests vals es posaren tots en circulació, menys 30.000 que restaren dipositats a la Caixa municipal.

El 30 de novembre del mateix any, la Corporació municipal figuerenca prenia un altre acord pel qual s'encarregava la impressió d'1.494.000 vals de 10 cèntims i 1.482.000 de 15 cèntims. Se'n posaren en circulació 310.000 i 92.000, respectivament, puix que el 8 de gener i el 25 de febrer de 1938 el Govern republicà de Madrid va prohibir l'emissió i circulació de tot el paper moneda que no fos el de l'Estat i va advertir que serien severament sancionats aquells ajuntaments que no complissin l'ordre. L'Ajuntament de Figueres fou, dintre de les comarques gironines, el que va emetre més diner municipal, ja que la mitjana de Catalunya va ser de 10 pessetes per cap i a Figueres aquesta quantitat arribà a 46 pessetes per cap.

La situació econòmica de l'Ajuntament era difícil. L'11 de febrer del 1937 no hi havia diners per garantir la regularització del mercat de cada dijous. Es va prendre l'acord, "a fi de disposar del metàl·lic que es necessita per a realitzar compres al comptat, de facultar el conseller de Finances per a contractar, en nom i representació del Consell Municipal, cada setmana amb una de les entitats Banca Arnús, Banco Hispano Americano, Banc Comercial de Barcelona, Banco Hispano Colonial i Banca Perxas un préstec de 25.000 pessetes per termini de dos dies, ja que venuda la mercaderia al comptat, serien retornades tot seguit".

Per la seva part, el Govern nacional de Burgos havia decretat que no acceptaven cap tipus de moneda emesa per la República i que només seria de curs legal la seva pròpia i la procedent del temps de la Monarquia. Aquesta

disposició no era coneguda pel poble, però sí que ho sabien alguns botiguers, entre ells alguns reconeguts republicans, els quals, en els canvis monetaris efectuats als seus establiments, sempre miraven el tipus de moneda i sistemàticament es guardaven la que encara circulava dels temps de la Monarquia i tornaven canvi amb paper de la República. Un cop acabada la Guerra Civil, una ordre del 6 d'abril de 1939 ordenava a tots els ciutadans el lliurament, a la Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros de Catalunya y Baleares, del paper moneda que tenien de la República, sense que se'ls donés cap valor ni compensació. Molta gent es va quedar sense un cèntim i es van indignar quan va saber que només tenien valor els de la Monarquia que s'havien guardat aquells botiguers. Algunes famílies van tirar endavant alguns dies amb la xavalla de la guardiola del petit de la casa.

Pel que fa als vals municipals, es va decretar la seva destrucció. El dia 30 d'octubre de 1940 el notari de Figueres José M. Vilar i de Orovio estenia acta notarial de la inutilització de les existències de vals de l'Ajuntament de Figueres que es van cremar. L'Ajuntament mantenia del temps de la Guerra Civil una caixa forta a la Banca Arnús, la qual es va intentar forçar els últims dies de la guerra. Oberta oficialment el dia 9 de març del mateix 1939, al seu interior hi havia 80.600 pessetes en bitllets del banc d'Espanya emesos després del juliol del 1936, 118.600 en Títols de Deute públic i 2.000 en Obligacions de la Generalitat.

Durant els anys de la Segona República i de la Guerra Civil, la Generalitat de Catalunya tenia des del 1932 una Caixa d'Estalvis de la Generalitat que s'havia iniciat el 1926 amb el nom de Caixa d'Estalvis de Barcelona, la qual havia canviat de titularitat. No tenia sucursal a Figueres. El 1939, un cop acabada la Guerra Civil, la Caixa d'Estalvis de la Generalitat fou anul·lada i reduïda a activitats només de la província de Barcelona amb el nom de Caja de Ahorros Provincial de la Diputación de Barcelona, de la qual derivaria més tard la Caixa d'Estalvis de Catalunya actual.

LA POSTGUERRA

Amb aquests fets s'entra al nou període de la postguerra. Inicialment, no hi hagueren variacions en el nombre d'establiments bancaris. Es mantingueren quatre bancs: els nacionals Arnús, Hispano Americano i Hispano Colonial i la figuerenca Banca Perxas i una caixa, la de Pensions per a la Velleja i Estalvis de Catalunya i Balears. La seva trajectòria fou la següent:

BANCA ARNÚS. Havia entrat a Figueres el 1923 per traspàs del Banc de Terrassa, i ocupava el mateix lloc de l'antic Cafè Suís, a la cantonada de la Rambla amb el carrer del Forn Nou. Havia estat la primera sucursal d'aquesta entitat bancària a la província de Girona. Feia propaganda de la cambra cuirassada i dels departaments de lloguer al preu de 22 pessetes anyals. En una d'aquestes caixes i durant la Guerra Civil, 1936-39, va ser-hi

La Banca Arnús estava a la Rambla, cantonada al carrer del forn Nou, al lloc de l'antic Cafè Suís.

dipositada la famosa creu de l'església de Vilabertran que així es va salvar de la seva destrucció quan en els primers dies de la guerra els escamots revolucionaris destruïen tot el que representava caràcter religiós. Aquest establiment va concedir un crèdit de 50.000 pessetes a l'Ajuntament el 1939 per poder tirar endavant la gestió municipal en acabar la Guerra Civil i que va servir per comprar farina per fer pa, ja que els venedors exigien el pagament al comptat. L'interès del préstec fou al 5 per cent. Com hem explicat abans era una banca molt interessada pels grans bancs, però no es va voler integrar a cap grup, fins que el Banco Central va anar adquirint accions i es va convertir en soci majoritari i llavors, el 1948, es convertí en el BANCO CENTRAL, entitat bancària molt forta creada a Madrid el 1919. L'emplaçament el 1948 era el mateix de la Banca Arnús, a la Rambla, número 30, cantonada amb el carrer del Forn Nou. El 1992 es va fusionar amb l'Hispano Americano i van crear el BANCO CENTRAL HISPANO i el 1993 va tancar les oficines de la Rambla número 30 i les van traslladar al Banco Hispano Americano, a la Rambla número 21.

Aquest banc, havia tingut, per uns mesos, una sucursal a Figueres, el 1934, però la seva concepció bursàtil més centralista en aquells moments, el féu rescindir de la plaça. Era a l'antic lloc de la Banca Casals i Llorens, a la Rambla, número 6, a la casa del rellotge. Havia fet propaganda dels seus serveis a la premsa local

BANCA PERXAS, del qual ja hem explicat la seva formació. El 1947 fou adquirida pel BANCO DE BILBAO, creat el 1857. Encara n'era el director el mateix de la Banca Perxas, el senyor Quirze Callís. Era

instal·lada al carrer de Monturiol, a la casa propietat dels Perxas, i més tard es traslladà a la Plaça de la Palmera, on va construir un edifici propi. En fusionar-se el 1988 amb el BANCO DE VIZCAYA va modificar el nom per BANCO BILBAO VIZCAYA.

BANCO HISPANO COLONIAL, un altre banc totalment català encara que l'entitat fou fundada a Madrid el 1876. Es va introduir a Figueres el 1934 instal·lant-se inicialment a la casa cantonada carrers de Vilafant i de Lasauca, on hi havia hagut la Banca Colldecarrera, després Ferran i més tard Banc de Catalunya. Disposava de capital del Banco Central i de la Banca Arnús, però la principal acció fou quedar-se amb la totalitat de l'actiu i el passiu del Banc Comercial de Barcelona (que a la vegada havia incorporat el Banco de Préstamos y Descuentos) i el 1940 es traslladà a la Casa Cusí, a la Rambla, número 20. El 1950 va ser absorbit pel Banco Central per adquisició de la majoria de les accions, però en disposar aquest ja de l'Oficina pròpia a Figueres i per evitar duplicitat, cosa que llavors no era aconsellable, va vendre tota la seva participació a l'altre accionista que era el BANCO POPULAR ESPAÑOL, emplaçat en el mateix lloc. El Banco Popular Español procedia de Madrid, on havia estat creat el 1926.

BANCO HISPANO AMERICANO, fundat el 1902. Es va mantenir a la seva situació inicial, a la Rambla, on figura des del 1919, any que s'havia instal·lat a Figueres perquè havia comprat l'actiu de la Banca Ferran i, el 1920, el de la Banca Cusí. El 1932 va canviar d'emplaçament i va passar dels baixos de la Casa Cusí a la casa del costat, la número 21, dita de can Salanca, antiga Casa dels Vilallonga, que s'havia construït nova. El 1992 va fusionar-se amb el Banco Central i es va crear el BANCO CENTRAL HISPANO i va concentrar totes les oficines a la Rambla, número 21.

CAJA DE PENSIONES PARA LA VEJEZ Y DE AHORROS DE CATALUÑA Y BALEARES, formada a Barcelona el 1904, com entitat financera que canalitzava l'estalvi. Es va instal·lar a Figueres el 1916 quan es va fusionar amb la figuerenca Caja de Ahorros y Monte de Piedad del Ampurdán. Era al mateix local d'aquesta Caixa, al carrer de Sant Pere, número 16. En aquest local va estar-hi fins al 1951 que es traslladà a un nou edifici de la plaça de la Palmera, cantonada a la plaça de l'Escorxador i el carrer de Pi i Margall. Es tractava d'un magatzem semienderrocat on abans de la Guerra Civil 1936-39 hi havia la representació del automòbils Ford, que havia tingut el regidor republicà Eudald Soler. L'edifici és una mostra d'estil clàssic construït segons un projecte de l'arquitecte figuerenc Pelai Martínez. Inicialment la plaça de la Palmera no disposava del brollador actual. Fou el 1967 quan l'Ajuntament acordà la seva construcció com una deferència especial de l'alcalde al president de "La Caixa", Miquel Mateu, al qual unia una gran amistat, i que havia donat suport a diverses gestions municipals. No cal dir que aquest brollador va embellir la plaça. "La Caixa" és l'única entitat bancària que disposa d'una biblioteca pública, molt valuosa, en un local situat al costat de l'edifici, que té l'entrada pel carrer de Pi i Margall. El 1990 es va fusionar amb la Caixa d'Estalvis de Barcelona i formaren la nova i potent entitat CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONES DE BARCELONA.

La Caixa Provincial, al carrer Monturiol.

CAIXA DE GIRONA. La Caixa Provincial de Girona fou el primer nou establiment bancari instal·lat a Figueres després de la Guerra Civil. Aquest conflicte bèl·lic havia aturat tota l'activitat bancària. D'una banda hi havia pocs diners i per l'altra, el país estava desfet per la guerra, amb molts de problemes. Tot estava estacionat i les disposicions oficials no eren favorables per obrir nous bancs. Segons un estudi econòmic de la Caixa d'Estalvis de Catalunya fet el 1987,⁽³¹⁾ fins que no s'establí la Llei de bases d'ordenació del crèdit i de la banca del 1962 només un reduït nombre d'entitats assoliren una posició hegemònica dins el sistema financer.

Cal esmentar, però, el cas especial de l'obertura de la CAIXA D'ESTALVIS PROVINCIAL DE GIRONA, creada per la Diputació de Girona el 1940 amb el nom de Caja de Ahorros Provincial de la Diputación de Gerona amb l'aportació, per part de la corporació provincial, d'un milió de pessetes. També li fou traspassat l'actiu i el passiu que en el territori gironí tenia l'extinta Caixa d'Estalvis de la Generalitat de Catalunya. És l'única entitat de crèdit de característiques totalment gironines. El seu primer representant a Figueres fou l'Agència Albert, de la pujada del Castell, però en no poder dedicar-se íntegrament a aquesta activitat per la gran tasca particular que tenia a l'agència, el 1942 es va decidir obrir una sucursal pròpia a Figueres que era situada inicialment en un petit local dins de l'edifici de la Biblioteca Pública Carles Fages de Climent, al carrer Ample. En aquells dies l'edifici de la Biblioteca encara presentava damnatges dels bombardeigs de la Guerra Civil, 1936-39, i la Caixa es féu càrrec de les reparacions amb la condició que li autoritzessin la instal·lació de la petita

oficina. Uns anys després, el 1952, es va veure que resultava insuficient i es decidí la construcció d'un edifici propi i es va adquirir una casa situada a la cantonada dels carrers de Monturiol, Ample i de Sant Rafel, al mateix lloc on encara avui hi ha la seu principal a Figueres. El pressupost de l'obra fou d'un milió i mig de pessetes i en aquell moment, balanç del 1952, el volum d'imposicions de l'entitat era de 65 milions, els reintegraments de 59 milions i el saldo de 29 milions. La inauguració d'aquest immoble propi va tenir lloc el 1955 i és un projecte de l'arquitecte Ricard Giralt. Sobre la porta d'entrada hi ha un grup escultòric de l'artista figuerenc Artur Novoa i a l'interior, una gran pintura del pintor, també figuerenc, Ramon Reig. Posteriorment es va ampliar amb l'adquisició de la casa lateral. El 1977 es va treure la paraula Diputació del nom i va quedar com a Caixa d'Estalvis Provincial de Girona i ara com a CAIXA DE GIRONA.

Igual que algunes altres entitats bancàries, aquesta caixa va obrir diverses sucursals o agències urbanes a la ciutat, una de les quals, la de l'avinguda Marignane, cantonada amb el carrer de Montgó, fou objecte del primer robatori a mà armada de la història dels bancs de Figueres. Fou el 12 de setembre de 1980, al migdia. Dos joves, amb la cara descoberta, portant una pistola, van entrar a la sucursal i van ordenar als dos empleats que hi havia que els entreguessin tots els diners. Van apoderar-se de mig milió de pessetes.

EXPANSIÓ BANCÀRIA

Després del 1962, amb l'esmentada Llei de bases d'ordenació del crèdit i la banca, s'intensificaren les operacions bancàries, seguint el moviment econòmic ascendent de què gaudia el país i es posà fi a la situació sorgida després de l'acabament de la Guerra Civil en la qual només un petit nombre d'entitats havien pogut assolir la seva posició hegemònica. Aquesta nova situació financera va motivar la creació de noves entitats bancàries, alhora que es feia una distinció entre els bancs comercials i els industrials, però encara amb forta intervenció estatal. En la dècada dels seixanta al setanta es va liberalitzar el sistema i aprofitant aquestes noves disposicions es començà a instal·lar a Figueres un reguitzell de sucursals de bancs nous. Dels quatre bancs i una caixa d'estalvis que hi havia el 1939, només incrementat amb la Caixa Provincial, el 1975 es va passar a deu bancs i tres caixes i el 1985 a vint bancs i catorze caixes³². A més, aquesta proliferació es va estendre a tota la comarca que el 1985 disposava de setanta-dues sucursals bancàries, trenta-vuit caixes d'estalvis i onze caixes rurals. Farem un seguiment d'aquesta activitat, que a la realitat va motivar posteriorment moltes variacions d'altres i de baixes, per fallides, agrupacions i absorcions.

En primer lloc esmentaren els bancs que van desaparèixer, absorbits o fusionats amb altres.

32. "L'Alt Empordà. Recursos i Estructura econòmica" Caixa d'Estalvis de Catalunya. 1987. Pàg. 209.

BANCO DE CREDITO Y PREVISION. El 1973 era al carrer de la Rutlla i havia adquirit els drets de l'entitat financera FIDECAIA, que tenia la seu al carrer de Joan Maragall. Aquest banc es constituí després en el BANCO DE GREDOS, que posteriorment fou adquirit pel BANCO UNIÓN i traslladà l'oficina al carrer de Monturiol, convertint-se en el BANCO URQUIJO UNION, ara BANCO URQUIJO. Una part del Banco de Crédito y Previsión la trobem incorporada al Banco Catalán de Desarrollo, dependent ja del grup Banesto.

BANCO VIZCAYA. Era un banc de gran potencial econòmic, format el 1901, però que no s'establí a Figueres fins el 1969. Era situat al carrer de la Rutlla. El 1982 va adquirir els drets de la Banca Catalana, que es trobava al Fons de Garantia de Dipòsits i el 1988 es fusionà amb el Banc de Bilbao i formaren el BANCO BILBAO VIZCAYA, transformant-se llavors així en el primer banc de potencial econòmic d'Espanya. Va deixar el local del carrer de la Rutlla i es concentrà a l'edifici del Banc de Bilbao de la plaça de la Palmera.

BANC D'EXPANSIÓ COMERCIAL. Situat al carrer de la Concepció a la cantonada amb el de Pi i Margall. Era un petit banc familiar format a Capellades i que el 1968 fou absorbit per la Banca Carrera que va mudar el lloc del seu emplaçament, i el va passar a la cantonada del carrer de Lasauca amb la plaça del Sol.

BANCA CARRERA. Constituïda a Girona el 1967, va entrar a Figueres amb l'absorció el Banc d'Expansió Comercial. Aquesta entitat tenia un caràcter familiar des del 1929, amb el nom de Banc de Girona, però no es convertí oficialment en Banca Carrera fins al 1967. El 1972, amb l'entrada de nous accionistes, es constituí novament com a BANC DE GIRONA, amb la sucursal al mateix lloc del carrer de Lasauca, i tingué una ràpida expansió, fins que amb la crisi del 1975 passà greus problemes i fou absorbit per Banca Catalana, amb una sucursal emplaçada al mateix lloc del carrer de Lasauca, a la cantonada de la plaça del Sol, però més tard fou comprat per la Banca March, convertida després en el NATWEST MARCH.

BANCO CONDAL. Es trobava a la cantonada del carrer de Lasauca amb la plaça del Sol, davant del Banc de Girona. Era del Grup Rumasa i fou transferit a BANCA MAS SARDÀ i després al BANCO DE BILBAO.

BANCO OCCIDENTAL. Inicialment es va instal·lar al carrer de Sant Pau, número 6, i tot seguit va construir un gran edifici propi a la plaça de la Palmera, on ara hi ha la Delegació d'Hisenda. Aquest banc va fer fallida abans d'inaugurar aquest edifici i el seu moviment es traspassà al Banco de Crédito y Ahorros i després fou absorbit per l'àrea del Banc de Bilbao. Per que fa a la propietat immobiliària, l'edifici fou conferit a l'Estat, que va instal·lar-hi l'esmentada Delegació d'Hisenda.

BANCO DE NAVARRA. Creat per l'agullanenc Joan Palomeras, va establir-se a Figueres el 1972. Estava situat a la Rambla, a la cantonada amb el carrer de Girona. En els anys de la crisi les seves instal·lacions resultaren adjudicades al Banco Bilbao, el qual hi obrí una sucursal de la Banca Mas Sardà inclosa dins la seva òrbita. Fou suprimida el 1988 i incorporada a la Banca Catalana. En aquest local actualment hi ha la Caixa Penedès.

BANCO INDUSTRIAL DEL SUR. Pertanyia al Grup Rumasa que era al carrer de Castelló, a la cantonada del carrer de Vellaire. Fou absorbit pel Banco Comercial de Catalunya situat al carrer de la Rutlla, a la cantonada del carrer d'en Blanc, i aquest fou adquirit per la Banca March.

Els bancs actualment en exercici són:

Procedents del 1939 i dels quals s'ha fet un resum anteriorment:

BANCO BILBAO VIZCAYA. Va iniciar-se a Figueres com a Banco de Bilbao el 1947 en adquirir la Banca local Perxas i Cia. i després, el 1988 es van fusionar els Banco de Bilbao i Banco de Vizcaya.

BANCO CENTRAL HISPANO Per fusió el 1992 del Banco Hispano Americano i el Banco Central, amb la qual unió es convertí en el nou primer banc potencial del país. El Banco Hispano Americano era a Figueres des del 1919 per la compra de les banques Cusí i Ferran. El Banco Central va entrar el 1948, per adquisició de la Banca Arnús.

BANCO POPULAR ESPAÑOL. Per absorció el 1950 del Banco Hispano Colonial. Encara que aquest banc depenia majoritàriament del Banco Central, el Banco Popular Español també hi tenia un gran actiu. El Banco Central passà a tenir dues oficines a Figueres, cosa que hi va renunciar i llavors va vendre l'actiu que tenia del Banco Hispano Colonial al Banco Popular Español, que va quedar instal·lat al mateix lloc que aquest, a la Casa Cusí, a la Rambla. El Banco Popular Español havia tingut una petita agència a Figueres, a la plaça de la Palmera, com a Banco Popular de los Previsores del Porvenir,

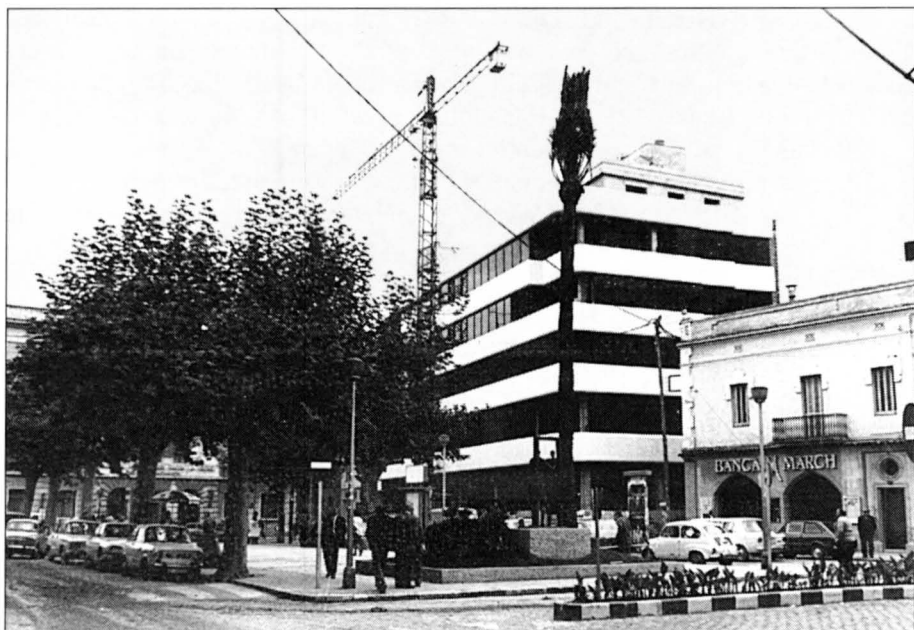
Procedents de la nova expansió bancària dels anys 1960-70:

BANC CATALÀ DE CRÈDIT. El local que ocupa aquest banc al carrer de la Rutlla havia estat la seu del Banco de Crédito y Previsión, després adquirit pel Banco Catalán de Desarrollo, que pertanyia al grup de Banesto, al qual s'incorporà. En aquest local va obrir, el 1975 una sucursal el BANC CATALÀ DE CRÈDIT, transferit un temps després al grup italià San Paolo, que continua al mateix lloc del carrer de la Rutlla, a la cantonada al carrer de Sant Cristòfol.

BANCO COMERCIAL TRANSATLÁNTICO. Instituit el 1950, és situat a la plaça de la Palmera. Inicialment fou el Banco Alemán Transatlántico que havia adquirit el Banc Comercial de Terrassa. D'aquesta unió va sorgir el dit Banc Comercial Transatlántico. En una opa del 1973 l'entitat va passar al Grup Deutsche Bank.

BANCA JOVER. Entrà a Figueres el 1979 i se situà al carrer d'en Pep, on hi havia la botiga dels Sports Prada, i es canvià a la cantonada d'aquest carrer amb la pujada del Castell, al local dels antics cotxes Sala, de la línia Figueres-Perpinyà. Forma part del Grup Credit Lyonnais.

BANCO ESPAÑOL DE CRÉDITO. És conegut per BANESTO, emplaçat al carrer de la Rutlla. Aquest banc, creat el 1902 a Madrid, va entrar a Catalunya el 1922 per l'adquisició d'un petit banc estranger, el Banco Mercantil de las Américas, i després per diversos bancs petits, un dels quals era el Banco Catalán de Desarrollo. Va obrir la sucursal de Figueres el 1972, al carrer de la Rutlla, als baixos de la Casa Fita, fins que el 1977 es traslladà al nou edifici del mateix carrer.

La plaça de la Palmera s'ha convertit en un centre urbà bancari: tres bancs, dues caixes d'estalvi i una casa de canvi.

BANCO EXTERIOR DE ESPAÑA. S'organitzà el 1929 i fou establert a Figueres el 1976 al carrer de Caamaño. Anteriorment era al carrer de Lasauca.

BANCO NATWEST. Anteriorment Banca March, fou establert a les Illes per la família March. Va obrir una oficina a Figueres el 1975, a la plaça de la Palmera, on hi havia hagut una bodega dels Vins Peralada. La Banca March va comprar una part del Banc de Girona i el Banc Comercial de Catalunya i féu un relleu amb el nom de Banco Natwest March. Actualment ostenta només el nom de Banca Natwest, amb predomini de capital anglès i una mínima part d'accionistes del Banc de la Unió de Botiguers de Catalunya, que s'havia constituït fugaçment a Girona el 1980.

BANC DE SABADELL. Emplaçat al carrer de Monturiol, a la cantonada del carrer dels Enginyers. És l'únic enterament català instituit el 1881 i que va venir a Figueres el 1979. Ocupa els baixos de la casa senyorial de la família Fages, construïda el 1852 segons projecte del gran arquitecte Josep Roca i Bros, local en el qual hi havia hagut força anys enrera el popular cafè El Siglo i després els Mobles Vilanova.

BANCO DE SANTANDER. Entitat del 1857, disposa d'oficines al carrer de Lasauca. Va començar a Figueres el 1973 en un local al carrer de Joan Maragall. En el local del carrer de Lasauca hi havia hagut fa uns anys el garatge de la línia d'autocars Teisa de Figueres-Besalú-Olot, però l'edifici actual es va bastir de nou.

BANCO URQUIJO. Està situat al carrer de Monturiol, al lloc on abans hi havia el Banc de Bilbao, a l'antiga Casa Perxas. Aquest banc és una

successió del Banco de Crédito y Previsión que va ésser adquirit pel Banco de Gredos i, poc temps després, comprat pel Banco Unión que ja disposava d'una oficina a Figueres des del 1970. Llavors va concentrar tota la seva activitat en una sola oficina al carrer de Monturiol. En una altra operació el Banco Unión va integrar-se al Banco Urquijo i es formà el Banco Urquijo Unión, però posteriorment va perdre la segona definició i es va quedar amb el nom actual de Banco Urquijo que està integrat dins del grup March.

BANCO ZARAGOZANO. Entitat constituïda el 1910, es troba al carrer Nou, davant la plaça de la font lluminosa del Dr. Ernest Vila, des del 1976. Inicialment, en venir a Figueres, va anar a un local al carrer de Joan Maragall.

BANKINTER. Constituït el 1965, s'instal·là a Figueres el 1985. Inicialment era a la part alta de la Rambla i el 1989 va passar a la Pujada del Castell.

BANCA CATALANA. Integrat al Banc de Bilbao Vizcaya. Era una banca netament catalana que s'havia constituït el 1959 quan un grup de persones, encapçalades per Jordi Pujol, van adquirir les 400 accions que formaven el capital social de la Banca Dorca i Cia. d'Olot. El nom de Banca Catalana no fou inscrit fins al 1961. El 1982 passà una crisi patrimonial i es van efectuar importants operacions de retirada de dipòsits, que acabaren portant-lo al Banc de Fons de Garantia de Dipòsits en pocs mesos. L'any següent fou gestionat pel Banco de Vizcaya amb dret de compra, propietat que es va materialitzar el mateix 1983, aconseguint un total i excel·lent sanejament en els darrers exercicis. Amb aquest traspàs la Banca Catalana va tenir dues oficines a Figueres, la de la Rambla i la del carrer de Lasauca, que era la de l'anterior Banc de Girona. Encara que posteriorment es va quedar dins l'àrea del Banc de Bilbao Vizcaya, segueix mantenint les dues oficines amb el nom propi de Banca Catalana.

BANC D'EUROPA. Va ésser creat a Barcelona el 1973 per l'empresari Ferrer Salat i altres, i va obrir una sucursal a Figueres, al carrer Nou, el 1991

Quant a caixes d'Estalvis, l'ampliació fou la següent:

CAIXA DE CATALUNYA. Es constituí a Figueres el 1982, primerament al carrer Nou i després, a la plaça de l'Escorxador, en el primer pis del qual va instal·lar la magnífica obra social per a jubilats Sant Jordi. Va construir un edifici propi en aquesta plaça, sobre la finca de l'antiga fàbrica de pells adobades d'en Bofill. Els antecedents d'aquesta Caixa es remunten al 1926 amb la Caixa d'Estalvis Provincial de la Diputació de Barcelona, convertida el 1932 en la Caixa d'Estalvis de la Generalitat de Catalunya i el 1939, novament en la Caixa d'Estalvis Provincial de la Diputació de Barcelona, fins que el 1977 es convertí en la Caixa de Catalunya.

CAIXA D'ESTALVIS DEL PENEDEÈS. Va ser formada el 1913 i oberta a Figueres el 1990, al local de la Rambla, a la cantonada amb el carrer de Girona, on hi havia hagut el Banco de Navarra i la Banca Mas Sardà.

CAIXA D'ESTALVIS LAIETANA. Iniciada el 1863, es va aposentar a Figueres el 1990 a la casa de la plaça de la Palmera, cantonada amb els carrers de Monturiol i de Caamaño, on va arranjar acuradament la façana de l'edifici que és una magnífica obra urbanística de l'arquitecte Josep Azemar.

CAJA DE MADRID. És al carrer de la Rutlla. Va instal·lar-se el 1987 a la plaça del Gra, on havia absorbit la Caixa Rural Provincial de Girona, fundada el 1967. Llavors va establir-se al carrer de la Rutlla (als baixos on hi havia hagut el Banco de Vizcaya).

CAJA POSTAL DE AHORROS. Depèn de la Direcció General de Correus des de la seva fundació el 1916. Tenia una petita oficina a l'edifici de Correus, fins que es va independitzar i es va situar a la Pujada del Castell, a la casa Rodeja.

CAIXA D'ESTALVIS DE BARCELONA. Es va iniciar el 1844 i va establir-se a Figueres el 1982. Vuit anys més tard va acordar fusionar-se amb la Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros de Catalunya i Balears i formà la nova Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, la més forta de totes.

CAIXA DE SABADELL. Entitat fundada el 1853. Va arribar a Figueres el 1983. Es va emplaçar inicialment al carrer Nou i actualment és al carrer de la Rutlla, als baixos de la casa pairal que havia estat de la família Fita.

CAIXA DE TERRASA. Allotjada des del 1991 a la plaça del Gra.

Alguns bancs i diverses caixes d'estalvis tenen sucursals en diferents llocs de la ciutat, destacant les Caixes d'Estalvis i Pensions de Barcelona i la de Girona, que són les que disposen de més oficines.

ALTRES FONTS D'INFORMACIÓ

Altres fonts d'informació han estat les consultes personals a persones que varen estar vinculades al món bancari de la nostra ciutat i que han aportat interessants dades des dels anys 1920 i 1930 fins ara, als quals agraeixo la seva col·laboració: Miquel Aiguabella, Josep Puntonet, Salvador Perxas, Marcel·lí Mengual, Lluís Alvero, Albert Barris, Josep Bartolomé, Antoni Godoy Surribas, Ramon Sagner, Josep M. Vergés i Carles Cusí i Cusí. Igualment s'ha fet un seguiment de la premsa local de cada època, i s'han consultat les obres "*La Banca a Catalunya*" i "*Bancs i Banquers a Catalunya*" (Francesc Cabana. Edicions 62. Barcelona), "*Les monedes catalanes*" (Botet i Sisó. Puvil editor. Barcelona) i "*La moneda catalana a la Catalunya Central*" (Sebastià Datzira. Centre d'Estudis del Bages 1991).